

Mapa de Patrimoni Cultural

Orpí

Redacció: [In]Situ SCP

Març 2015

**Diputació
Barcelona**

MEMÒRIA TÈCNICA

MAPA DE PATRIMONI CULTURAL DEL MUNICIPI D'ORPÍ (ANOIA)

AGOST - NOVEMBRE 2014

PROMOCIÓ I FINANÇAMENT

Ajuntament d'Orpí

Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona

REALITZACIÓ

[IN]SITU S.C.P

Jordi Seró i Ferrer: Treball de camp, base de dades, imatges i coordinació.

Martí Picas i Sala: Anàlisi documental i arxivística.

Gerard Panadés i Salvia: Cartografia i SIG

Lleida, Novembre de 2014

Rec de Carme

1. Metodologia	2
1.1 Metodologia i temporalització	4
1.2 Dates de realització.	4
1.3 Metodologia	4
2. Diagnòstic.	11
2.1. Marc Geogràfic, Medi Físic i Geològic.	11
2.2. Distribució poblacional.	12
2.3. Activitats econòmiques	15
2.4. Xarxa de comunicacions i mobilitat.	17
2.5. Història	17
2.6. Toponímia del terme.	27
2.7. Escut del municipi.	27
2.8. Estat legal de protecció	28
2.9. intervencions en el patrimoni	29
2.10. Equipaments patrimonials.	30
2.11. Anàlisi a partir de les fitxes	31
2.12. Elements no fitxats.	39
2.13. Anàlisi global del patrimoni	40
3. Bibliografia	47
4. Annex Cartogràfic	50

1. Metodologia

Aquest document és la memòria dels treballs realitzats en el projecte del Mapa de Patrimoni Cultural del municipi d'Orpí, a la comarca de l'Anoia. Aquest projecte neix per la necessitat de l'ajuntament de disposar d'una eina per identificar tot el patrimoni del municipi per tal de conèixer-lo, i d'aquesta manera poder desenvolupar projectes per la seva conservació, activació i difusió. Gràcies a l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que ofereix als municipis de la demarcació de Barcelona la redacció dels Mapes de Patrimoni Cultural, l'Ajuntament es va poder beneficiar d'aquest servei mitjançant la signatura d'un conveni entre les dues institucions.

L'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona va encarregar la realització del Mapa de Patrimoni Cultural d'Orpí, a l'empresa [IN]SITU S.C.P. Gestió Cultural, Patrimoni i Turisme formada per Martí Picas i Jordi Seró.

La realització d'un Mapa de Patrimoni Cultural requereix la implicació no solament de l'empresa que el realitza, de l'ajuntament i l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, sinó d'altres institucions com museus, arxius o entitats supramunicipals. Però sobretot és important la implicació de la població local, ja que ells són els principals coneixedors del seu territori.

Per aquest motiu volem agrair la dedicació del seu temps a les persones que desinteressadament ens van acompanyar per tots els indrets del municipi en la recerca d'elements patrimonials, i reiterar el fet que sense ells no haguéssim pogut fer-lo.

- Al **Pere Aloy de Can Riba**, per acompanyar-los per la zona d'Orpí i Feixes
- A l'**Agustí Pelfort**, membre del Grup Participatiu d'Orpí per acompanyar-nos per la zona de Santa Càndia.
- Al **Pere Argelich**, de Cal Soterias per indicar-nos alguns elements pròxims a la seva masia.
- Al **Joaquim Vich i la Marta Galvez**, de Cal Tino per acompanyar-nos a Cal Cundo i explicar-nos la seva història.
- Al **Juli Urgell** per deixar-nos accedir al Castell d'Orpí.
- Al **Santiago**, de Cal Llenç per explicar-nos la història de les cases de l'entorn de Cal Llenç.

- A l'**Amadeu Senserrich** de la Censada Nova per fer-nos passar una bona estona i explicar-nos la història de la seva casa.
- A l'**Albert Ventura de Can Balcells** per acompanyar-nos en la cerca de barques de vinya.
- Al **Damià de Mas d'en Bosc**, per acompanyar-nos per la zona de la seva casa.
- A la **Leonor Parreu**, tècnica de Patrimoni Cultural del Bisbat de Sant Feliu per donar-nos suport en la recerca arxivística.
- A la **Marta Vives**, Directora de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, per facilitar-nos l'accés a la documentació de l'arxiu.
- Al **Ton Lloret i la Maria Fontelles**, del Museu Molí Paperer de Capellades per la seva col·laboració.
- A la **Rosa Junyent**, Conservadora del Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia.
- A l'**Anna Valls**, de Can Bou, per la seva col·laboració.
- A la **Beth, el Josep i l'Antonio de Cal Cens** per l'estona compartida en la visita a casa seva.
- Al **Josep Palet** i la **Conxita Rubió** de Cal Palet per explicar-nos la història de casa seva i del municipi.
- Al **Marcel·lí**, de Cal Cintet, per explicar-nos la història de la seva casa, així com indicar-nos les barraques pròximes a casa seva.
- Al **Jaume**, de Cal Cinto de la Creu, per acompanyar-nos pel municipi en la cerca d'elements.
- A la **Mari Àngels**, de Cal Sant Antoni per rebre'ns a casa seva i explicar-nos la història de casa seva i la Pallissa.
- A tots aquells veïns d'Orpí, que ens han atès a casa seva hi han col·laborat en el projecte.

1.1 Metodologia i temporalització

En aquest apartat explicarem quin ha estat el procediment i metodologia emprada per a la realització del Mapa de Patrimoni Cultural d'Orpí. S'han seguit els paràmetres estructurals que des del Plec de Prescripcions Tècniques que l'Oficina de Patrimoni Cultural va proporcionar per tal de desenvolupar-lo. Abans però caldria esmentar els passos previs a la realització d'aquestes fases.

1.2 Dates de realització.

En primer lloc les reunions realitzades per l'Ajuntament d'Orpí i l'Oficina de Patrimoni Cultural per poder iniciar el projecte, que va culminar amb la signatura del conveni entre les dues parts. En aquest punt també s'inclouïa la contractació de l'empresa [IN]SITU S.C.P. per dur a terme l'execució la feina. Posteriorment es varen reunir les tres parts, per marcar les pautes de desenvolupament del projecte, i perquè l'empresa contractada comencés a treballar. Aquestes reunions es van desenvolupar a mitjans de juliol de 2014. Durant aquest mes, es va recollir tota la informació necessària per a realitzar el primer llistat que serviria per posar en comú amb els veïns del municipi que havien estat convocats a una reunió de presentació del projecte, que es va celebrar el dia 26 de juliol de 2014.

Entre els mesos d'agost i octubre de 2014 es va realitzar tot el treball de camp pel municipi d'Orpí, així com la visita als arxius, museus o biblioteques on hi hagués informació útil per a poder complementar el treball de camp. Amb el treball de camp finalitzat, s'inicià el procés d'omplir la base de dades amb la informació obtinguda, i tota la feina d'oficina. Posteriorment, els tècnics de l'Oficina de Patrimoni Cultural van supervisar la feina feta pels tècnics d'[IN]SITU, per immediatament procedir al tancament definitiu del projecte al mes de desembre de 2014.

1.3 Metodologia

Per dur a terme l'encàrrec, s'ha fet una planificació del projecte, estructurant-lo en fases, d'acord als barems que es troben al Plec de Condicions Tècniques i les recomanacions dels tècnics de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

S'ha estructurat el projecte en les següents parts:

- **Fase de documentació prèvia:** Abans de començar a realitzar els treballs corresponents, és important identificar tots els elements susceptibles d'inventariar. Es va realitzar doncs un buidatge de tots aquells inventaris ja realitzats per altres institucions i per la informació facilitada per l'ajuntament.

S'ha consultat l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic, l'Inventari del Patrimoni Arqueològic, l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya i l'Inventari del Patrimoni Etnològic, tots ells dependents del Departament de Cultura de la Generalitat, a través de l'eina telemàtica eGIPCI.

S'ha cercat en museus i arxius d'àmbit comarcal i nacional, per comprovar si en les seves col·leccions o fons documentals hi havia possibles elements per incloure en l'inventari.

Per identificar els possibles espais naturals s'ha consultat els diferents catàlegs i inventaris disponibles a la web del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural, així com la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

Ha estat útil també, les publicacions que ens va facilitar l'Ajuntament d'Orpí on hi havia referència dels elements més destacats del municipi. Mentre s'estava realitzant el Mapa de Patrimoni Cultural, s'estava confeccionat l'inventari de camins, però en la data de finalització del projecte encara no s'havia aprovat.

A la Biblioteca d'Igualada s'ha fet un buidatge de publicacions comarcals on es mencionés el municipi d'Orpí.

Un altre font important ha estat el buidatge cartogràfic. Pel que fa a la planimetria utilitzada, s'han utilitzat els mapes virtuals de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, d'Orpí: topogràfic de 1:50.000; topogràfic de 1:25.000; topogràfic de 1:5.000; ortofotomapa de 1:5.000, per cercar tots elements susceptibles d'incloure en l'inventari.

S'ha consultat també l'Inventari dels Arbres Monumentals de Catalunya i els arbres d'interès local i comarcal.

Per tal de conèixer l'existència d'espais amb valor geològic rellevant, s'ha consultat també l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya.

Finalment no hem pogut obviar buscar elements a l'Inventari de Relotges de Sol, de la Societat Catalana de Gnomònica

Amb l'informació extreta de totes aquestes fonts anteriorment citades, es va fer un primer llistat d'elements susceptibles de ser inclosos en el Mapa de Patrimoni Cultural d'Orpí. Foren aproximadament un centenar els elements inicials que a la llarga es van incrementar amb les aportacions fetes per l'ajuntament i pels veïns. Esmentar que per facilitar el posterior treball de camp, es varen dividir els elements per sectors del municipi.

- **Treball de camp.** Un cop identificats els possibles elements a inventariar, estructurats per zones i tipologies, es va decidir treballar per tipologies, és a dir, en primer lloc es van inventariar tots els elements del patrimoni immoble (ja que era el més nombrós), per fer finalment la resta d'elements de patrimoni moble, documental, immaterial i natural. En el cas del patrimoni immoble també es va triar una metodologia pròpia degut a les característiques del municipi. En primer lloc es va decidir fer tots els elements en sol rústic (masies, molins, fonts, castells, capelles, barraques, etc.) a causa del fet que representaven la gran majoria d'elements inventariats, per deixar finalment els elements patrimonials dels nuclis de població, agrupats i amb un accés fàcil.

Durant el treball de camp, la majoria de dies, ens va acompanyar algú del municipi, principalment gent de les masies que ens van portar a trobar les mines, fonts, forns de calç o barraques que possiblement no haguéssim trobat pel nostre compte.

Finalment, cal mencionar que durant el treball de camp, vam afegir un gran nombre d'elements al llistat previ. No obstant això, també en vam eliminar d'altres, identificats inicialment sense conèixer les seves característiques in situ, que un cop feta la visita es va considerar que no tenien valor suficient per ser inclosos en l'inventari i que s'inclouen en l'apartat d'element no fitxats.

- **Gestions de l'ajuntament.** Quan no es localitzava algú a la seva casa, es notificava a l'ajuntament, que s'encarregava posteriorment d'avisar als propietaris i quedar amb ells per anar a fer la visita.
- **Treball de Gabinet.** Finalment, un cop enllestit el treball de camp, i coneixent tots els elements inventariats del municipi, es va realitzar la cerca d'informació en arxius i en les publicacions que havíem marcat com a prioritàries en el buidatge inicial. La informació extreta ens va servir per complementar les dades.

La introducció de la informació a la base de dades proporcionada per l'Oficina de Patrimoni Cultural, així com el tractament fotogràfic de les imatges es va realitzar a l'oficina d'[IN]SITU S.C.P. situada a les instal·lacions del CEEI Lleida. Les dades es van introduir segons l'establert al Plec de Prescripcions Tècniques, utilitzant el criteri professional dels tècnics d'[IN]SITU S.C.P.

La redacció de les fitxes de l'inventari es fa d'acord amb la base de dades facilitada per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Tot seguit explicarem els camps que s'ha d'omplir a la base de dades.

Totes les fitxes s'ordenen en base el codi corresponent:

1.- PATRIMONI IMMOBLE	2.- PATRIMONI MOBLE	3.- PATRIMONI DOCUMENTAL	4.- PATRIMONI IMMATERIAL	5.- PATRIMONI DEL MEDI NATURAL
1.1.- Edificis	2.1.- Elements urbans	3.1.- Fons d'imatges	4.1.- Manifestacions festives	5.1.- Zones d'interès
1.2.- Conjunts arquitectònics	2.2.- Objectes	3.2.- Fons documentals	4.2.- Tècniques artesanals	5.2.- Espècimens botànics singular
1.3.- Elements arquitectònics	2.3.- Col·leccions	3.3.- Fons bibliogràfics	4.3.- Tradició oral	
1.4.- Jaciments arqueològics			4.4.- Música i dansa	
1.5.- Obra civil			4.5.- Costumari	

• **Camps de la Fitxa.**

Núm. Fitxa	Número de cada fitxa (aleatori), de l'1 en endavant. L'ordre no és important, però totes han de ser correlatives.
Codi.	Número de dos dígits corresponent al subàmbit de la tipologia d'elements.
Àmbit	La fitxa que es divideix en: patrimoni immoble, moble, documental, immaterial o natural.
Denominació	Correspon amb el nom amb el qual es coneix l'element. Si existia algun altre nom anterior, s'esmentava al camp observacions.
Lloc / adreça	Indicar el lloc (històric, geogràfic) on es situa el bé (vall de..., antiga parròquia de..., barri de..., casc urbà, agregat de..., urbanització, ...). Si es coneix adreça postal, aquest es el camp on posar-la (carrer i número
Titularitat	Indicar segons el desplegable: Privada, Publica o compartida.
Ref. Cadastral/ Propietari i Adreça	No s'han posat dades personals sinó la referència cadastral dels elements excepte en alguns casos, com és el cas d'institucions (ajuntaments, església, entitats, etc..) així com del patrimoni moble o documental privat.
Tipologia	Nom corresponent al codi, que es refereix al subàmbit de la tipologia d'elements. Apareix automàticament d'acord amb el codi entrat.
Ús Actual	Us actual de cadascun dels elements fitxats. S'utilitzen els termes proposats en el desplegable.
Descripció	Descripció de l'element inventariat, on es detallen les seves característiques físiques i es dóna el màxim d'informació de cadascun dels elements.
Observacions	S'inclou informació que ajuda a complementar la descripció del bé inventariat.
Estat Conservació	L'estat de conservació es pot qualificar de: bo, regular o dolent
Notes Conservació	Aquí es fa constar si hi ha hagut alguna restauració, les patologies que es poden detectar, i alhora fer unes petites recomanacions de cara a millorar la seva conservació
Autor	Si es coneix l'arquitecte, o l'autor de l'obra, document etc..
Any	Any de realització del bé
Estil, època	Indistintament, emprar termes d'estil, artístics o bé temporals per aproximar-nos a la cronologia
Segle	S'ha indicat quan es coneixia amb exactitud. Quan no es coneixia amb detall s'ha posat un ventall més ampli. XVIII-XIX
Emplaçament	En aquest punt, s'explica la manera d'arribar-hi.
UTM	S'han contrastat les dades de l'aparell GPS amb les de l'ICC. En el cas que variessin, s'ha optat per les de l'ICC.

Altitud	S'han utilitzat les dades de Google Earth.
Accés	Les opcions del camp accés són 5: fàcil, difícil, obert, restringit i sense accés
Fitxes associades	El número o números d'altres fitxes de béns o elements relacionats (per proximitat física, per que formen part d'un mateix immoble o d'un mateix conjunt o perquè tenen algun tipus de relació).
Història	Informacions històriques relacionades amb el bé.
Bibliografia	Referències bibliogràfiques que s'han utilitzat per elaborar la fitxa o que fan al·lusió directa al bé
Núm Inv Generalitat	Quan un element està inclòs dins els inventaris de la Generalitat de Catalunya, s'especifica de forma abreviada a l'inventari on està inclòs i el número que té en aquest inventari (Núm. Inv. Generalitat).
Protecció	El primer requadre és un camp tancat amb quatre opcions: inexistent; legal; física; i legal i física. Segon requadre: posar la referència legal de protecció de forma molt breu (el camp es molt reduït): BCIN, BCIL, EPA, Bé catalogat, Pla General, Pla Especial, ... i posar núm. de registre i any
Autor Fitxa	Professional que ha inventariat el Bé patrimonial.
Data reg.	Data de confecció de la fitxa

- **Criteris de selecció d'elements.**

La inclusió dels elements dins del Mapa de Patrimoni Cultural d'Orpí, està motivada per diverses raons:

- ✓ La primera i d'obligat compliment, era la inclusió de tots aquells elements patrimonials ja inclosos en altres inventaris de caràcter legal com l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic, l'Inventari del Patrimoni Arqueològic, l'Inventari del Patrimoni Paleontològic, etc., així com les zones d'interès natural protegides per la Generalitat, o altres elements inclosos en les figures del Planejament Urbanístic.
- ✓ La segona raó d'inclusió dins del Mapa del Patrimoni Cultural d'Orpí, és el propi criteri tècnic dels professionals d'[IN]SITU S.C.P. que van valorar la inclusió o no dels elements del llistat del buidatge inicial, així com valorar en el terreny la inclusió de nous elements no detectats inicialment. S'ha intentat incloure majoritàriament aquells elements que representen l'essència patrimonial del municipi, que en aquest cas és eminentment rural, i per tant té un patrimoni a l'entorn d'aquest tret distintiu. S'ha

inclòs pràcticament totes les masies del municipi, ja que entenem que és important que hi constin, per l'estructura d'hàbitat dispers que caracteritza el municipi, així com els elements més representatius dels passat preindustrial i industrial del municipi.

- ✓ Finalment tots aquells elements que des de l'ajuntament es considerava que havien de ser inclosos a l'inventari. S'ha d'esmentar però que aquests elements van passar el filtre tècnic de l'empresa executora i dels tècnics de l'OPC.

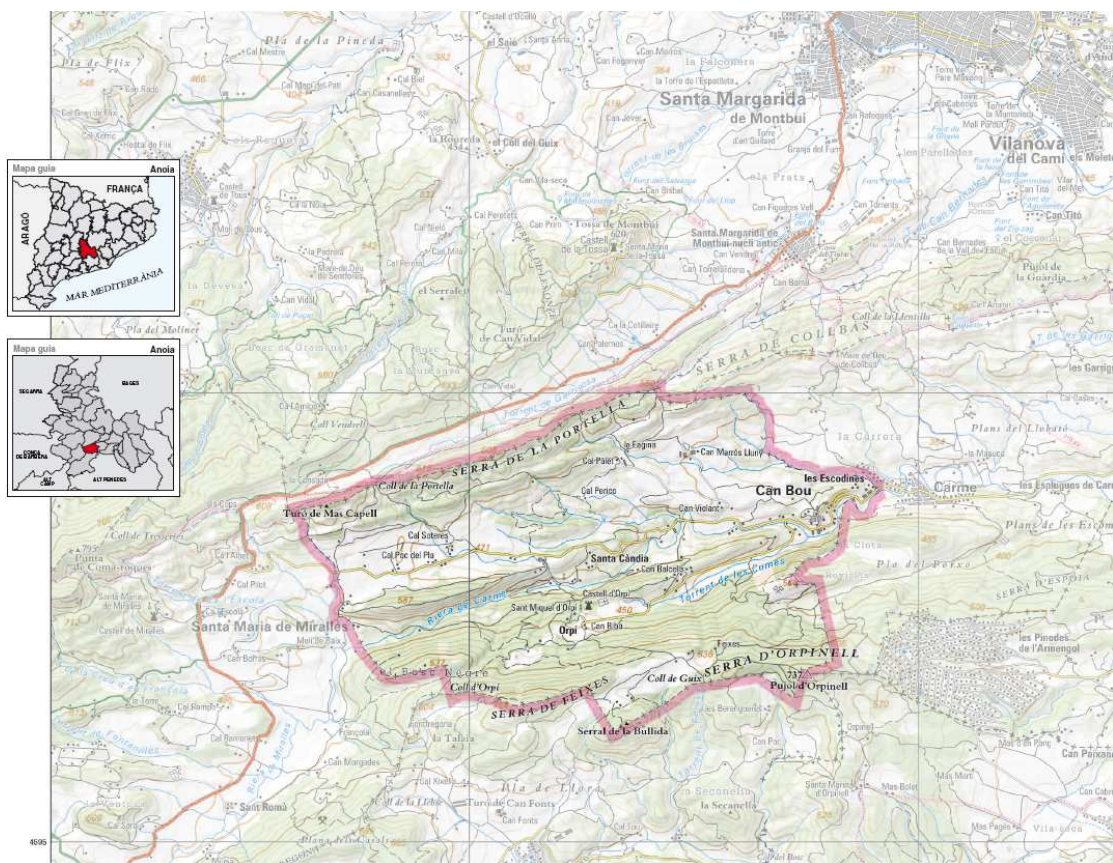
2.Diagnòstic.

En aquest punt es presenta de manera resumida les característiques pròpies del municipi (geografia, geologia, clima, flora, fauna, població i estructura econòmica, síntesi històrica, escut i bandera, així com la valoració del patrimoni inventariat).

2.1. Marc Geogràfic, Medi Físic i Geològic.

Marc Geogràfic

El terme municipal d'Orpí té una extensió de 15,23 km² i els seus límits coincideixen amb els de l'antiga senyoria del castell i terme d'Orpí. Limita al S amb la Llacuna, a l'W amb Santa Maria de Miralles, al N amb els municipis de Santa Margarida de Montbui i Vilanova del Camí, a l'E amb el terme de Carme i a tocar un punt (al pujol d'Orpinell), al SE, amb el municipi Mediona (Alt Penedès)

Mapa del Nomenclàtor oficial de la toponímia major de Catalunya

Comprèn el municipi el nucli de Santa Càndia, el poble d'Orpí, que li dona nom, i els veïnats o barris de Can Bou, les Escodines i diverses masies disseminades

Medi Físic

El terme d'Orpí és enclavat a la vall mitjana de la riera de Carme, la qual discorre pel centre del terme en direcció oest-est. Paral·lel al riu en tota la seva longitud hi ha un traçat d'un ramal de la carretera que des de la Pobla de Claramunt connectada amb la carretera d'Igualada a Valls, prop de Miralles. El relleu orpinenc és constituït per les elevacions de la Serralada prelitoral, entre les quals destaca la serra de Feixes o d'Orpinell, formada per roques calcàries eocèniques, de 737 metres d'altitud, situada a la banda sud del terme, en la llinda del terme de la Llacuna i de la comarca de l'Alt Penedès. En aquesta serra podem trobar una pedrera explotada per Uniland que extreu les roques abans esmentades. En conjunt les terres del terme d'Orpí mostren un aspecte muntanyós i accidentat, amb predomini dels matolls i formacions arbustives de degradació (45%) i els boscos (14%).

Entre els conreus, la major part de la terra és ocupada per cereals (319 ha), vinya (47 ha), oliveres, ametllers i fruiters (167 ha) i hortes (33 ha), regades amb l'aigua de la riera de Carme.

2.2. Distribució poblacional.

Els seus 135 habitants (2013) es reparteixen pels diferents nuclis de població i les masies que hi ha en el seu entorn. Orpí, Santa Càndia, Can Bou i les Escodines són els nuclis de població que formen el municipi. La densitat de població és bastant baixa, solament 8,9 habitants per quilòmetre quadrat, molt per sota de la mitjana comarcal que es troba en 136,7 habitants per quilòmetre quadrat.

Pel que fa a l'evolució de la població, el municipi d'Orpí presenta un patró similar als municipis de l'entorn. Amb una alta demografia a inicis del segle XX, que va anar minvant progressivament, fins a finals de segle XX, que va iniciar una tímida recuperació. Coincidint amb la crisi econòmica de 2008, la població ha tornat a baixar fins a xifres de principis dels anys 90 del segle XX.

1497 f	1515 f	1553 f	1717	1787	1857	1877	1887	1900
11	13	11	73	97	404	403	472	324
1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1981	1990
344	369	321	331	313	253	194	158	144
1992	1994	1996	2000	2002	2004	2006	2010	2013
152	152	149	147	140	175	190	179	135

Font: www.idescat.cat

Els nuclis

Can Bou: Can Bou s'ubica a l'extrem oriental del municipi limitant amb la propera població de Carme i amb el nucli de les Escodines, ambdós situats a una distància estimada d'1,5 km. El poble adquirí primerament el topònim de Puigdendela, la primera agrupació de cases de Can Bou que esdevindrien l'origen de l'actual nucli. La creació del poble es va desenvolupar com a conseqüència de la ubicació de l'important centre industrial que es va assentar a la zona a principis de segle XVIII. Actualment, Can Bou acull l'agrupació més important d'habitants del municipi i substitueix Santa Càndia en referència a l'administració del municipi.

Vista de Can Bou des l'est

Les Escodines: Les Escodines és l'última agrupació d'habitants d'Orpí que s'ubica al municipi, ja que aquest barri limita directament amb Carme, formant el terme municipal d'Orpí i acollint el centre productiu de la segona fàbrica que es manté activa al municipi després de Cal Serra, dedicada a la producció d'eines per a la indústria paperera. Els habitants de Les Escodines realitzen part de les seves activitats quotidianes a Carme, població més propera contràriament a la resta de nuclis d'Orpí.

Les Escodines

Orpí: El poble d'Orpí, dalt d'un roquer que domina la riba dreta de la riera de Carme. És format per l'església, la casa rectoral i un gran casal que correspon a l'antic castell, a més d'altres cases, encinglerat sobre el torrent Morei. Presideix el poble la magnífica torre de l'homenatge de l'antic castell, poligonal, del segle XII. Del castell, adossat a un casal tardà, també es conserva un portal d'arc rodó que hi dóna accés per la banda de tramuntana. L'església parroquial de Sant Miquel d'Orpí, que fou inicialment la capella del castell, esmentada des del 1099, conserva de l'edificació romànica un petit absis ornamentat amb arcuacions llombardes i la coberta en volta de canó, amb arcs torals, però la resta es troba molt modificada.

Vista d'Orpí

Santa Càndia: Situat a la banda oest del municipi, just davant del poble d'Orpí i a la riba esquerra de la riera de Carme. La població d'aquest nucli esdevé pràcticament inexistent actualment, però anteriorment havia constituït el centre administratiu d'Orpí, acollint un percentatge important de població i on s'hi situaven entre altres l'Ajuntament i l'església. Al poble s'hi celebra, l'aplec de les Bresques, que tradicionalment havia estat el primer mercat de mel de la comarca i que reuneix el veïnat l'últim Diumenge del mes d'Abril.

Vista de Santa Càndia

2.3. Dades econòmiques

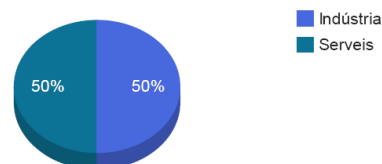
L'agricultura és el sector predominant de l'economia d'Orpí. Les terres conreades estan dedicades bàsicament al secà. El cultiu bàsic del municipi són els cereals, i també podem trobar ametllers. L'economia, essencialment agrícola, es complementa amb una certa activitat ramadera, principalment dedicada a la cria de bestiar porcí.

L'activitat industrial es concentra a les papereres de Cal Serra, que ben aviat reobrirà la seva activitat, i una a les Escodines dedicada a la producció d'eines per a la indústria paperera. Pel que fa al sector serveis, al nucli d'Orpí hi trobem un restaurant i allotjament rural al Castell d'Orpí.

Xifres econòmiques

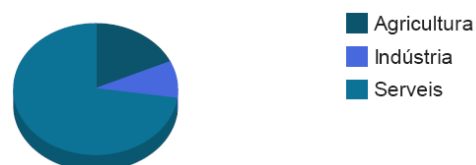
Treballadors assalariats (III Trim 2014)	12
Variació anual	-52,00%
Variació 2010-2014	-81,54%
Agricultura	0
Indústria	6
Construcció	0
Serveis	6
Ocupacions d'alt contingut tecnològic	0

% Assalariats per sectors (III Trim 2014)

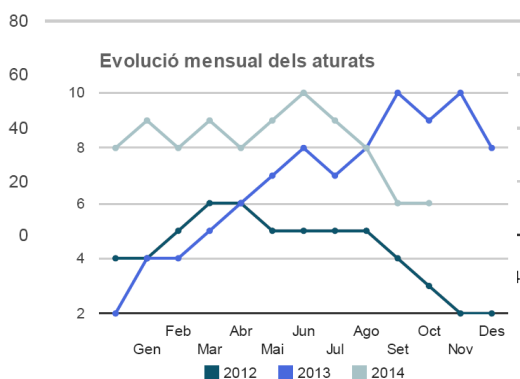

Treballadors autònoms (III Trim 2014)	11
Variació anual	-8,33%
Variació 2010-2014	-21,43%
Agricultura	2
Indústria	1
Construcció	0
Serveis	

% Autònoms per sectors (III Trim 2014)

Evolució dels assalariats

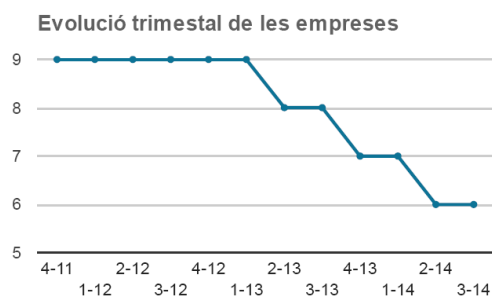
Població activa local estimada (2014)	74
Variació anual	-16,85%
Variació 2010-2014	-24,49%
Homes	43
Dones	31
De 16 a 24 anys	3
De 25 a 34 anys	22
De 35 a 44 anys	22
>44 anys	27

Taxa d'atur registrat (Octubre 2014)	8,11%
Homes	6,98%
Dones	9,68%
De 16 a 24 anys	0,00%
De 25 a 34 anys	9,09%
De 35 a 44 anys	4,55%
>44 anys	11,11%

Variació nombre d'empreses (III Trim 2010-2014)	
De 0 a 10 treballadors	-50,00%
De 11 a 50 treballadors	-100,00%
De 51 a 250 treballadors	ND
Més de 250 treballadors	ND

Variació anual	-33,33%
Variació 2010-2014	-40,00%
Homes	3
Dones	3
De 16 a 24 anys	0
De 25 a 34 anys	2
De 35 a 44 anys	1
>44 anys	3
Agricultura	0
Indústria	1
Construcció	0
Serveis	4
Sense ocupació anterior	1
Baix nivell formatiu	0
Alt nivell formatiu	0
Atur registrat estrangers	2
Variació anual	0,00%

	TOTAL	Pes per sectors	Variació anual	Variació 2010-2014
Empreses (III Trim 2014)	6	100,00%	-25,00%	-25,00%
Agricultura	0	0,00%	ND	-100,00%
Indústria	2	33,33%	-33,33%	-33,33%
Construcció	0	0,00%	ND	ND
Serveis	4	66,67%	-20,00%	0,00%

2.4. Xarxa de comunicacions.

La carretera que dóna accés al municipi d'Orpí és la BV -2131 que neix al desviament que hi ha a la C-244 a l'alçada de la Pobla de Claramunt. Aquesta carretera passa pel municipi de Carme i Orpí, fins a arribar al municipi de Santa Maria de Miralles, on connecta amb la C-37 que va d'Igualada a Valls.

Dins del municipi hi trobem dues carreteres més. La BV -2132 que porta fins al nucli d'Orpí des de la BV-2131 a l'alçada de Cal Serra, i una altra que dóna accés al nucli de Can Bou.

Completen la xarxa viària el conjunt de camins i pistes forestals que donen accés a les masies del municipi.

2.5. Història

Món antic

Estem mancats de dades arqueològiques per tal de reconstruir la prehistòria i el món antic d'Orpí. Les poques que disposem, les tenim a Santa Càndia. Efectivament, en uns petits turonets que existeixen prop de la desviació de la carretera que mena al llogarret de Santa Càndia hi han detectades les restes de materials arqueològics corresponents al període ibero-romà o ibèric final, però comença a perfilar-se el pes del domini romà. En aquest indret han aparegut fragments de ceràmica ibèrica. En el decurs de les campanyes de restauració dutes a l'ermita de Santa Càndia, es van descobrir un camp de Sitges a l'interior de l'ermita – grans dipòsits ovoides excavats al sòl- que segons els arqueòlegs, possiblement eren d'època Ibèrica. Cal interpretar aquest conjunt com un tipus d'establiment amb una petita comunitat ibèrica camperola, segurament de lacetans, de caràcter rural dispers, dedicada a l'activitat de l'agricultura de secà i concretament al conreu del blat. Aquest tipus de poblament rural disperses molt corrent a la comarca de l'Anoia i contrasta amb el concentrat i amb els poblats sovint fortificats de la Laietània i de l'àrea il•lgergeta; tanmateix, és el característic de la zona nord de la Cossetània i d'altres indrets de Catalunya. Com ja hem comentat, l'activitat primària era l'agricultura, però cal no oblidar altres dedicacions com la ramaderia i la cacera; com activitats artesanals de la terrissa a mà i a torn, la tèxtil, a més de l'intercanvi. Aquest tipus de poblament rural sofrirà posteriorment un procés de concentració en vil·les romano-republicanes i alt-imperi, ja sota el domini polític i cultural romà.

Les jurisdiccions feudals sobre el Castell d'Orpí

Les primeres notícies històriques d'Orpí daten de l'any 978, quan el territori d'Aupirino és esmentat com a termenal entre els bisbats de Vic i Barcelona. La primera menció concreta a l'existència del Castell d'Orpí, bé que indirecta, apareix l'any 987, quan és descrit entre els límits del terme del Castell de Miralles, de la qual es diu que afrontat per la banda de llevant amb el castro Aupirini. No es té documentació anterior a aquesta època degut a les greus destruccions que hi hagué a la zona per les incursions sarraïnes coetànies, comandades per Almansur, en el transcurs de les quals fou devastada la ciutat de Barcelona i el monestir benedictí de Santa Cugat del Vallès. D'altra banda, en aquesta època coincideixen els primers esments a l'existència de moltes fortaleses edificades en aquesta zona fronterera amb l'islam. En aquesta època repobladora, les terres meridionals de la Marca Hispànica, eren una zona insegura i sotmesa a contingències diverses. Poc després de l'atac d'Almansur, vers l'any 990, tota l'àrea fronterera sofrí una greu secada, que provocà la fugida de molts pobladors, i fins i tot arribaren a abandonar-se en part els propers castells de Miralles, Tous i Montbui. És possible que per la seva proximitat també les terres d'Orpí sofrissin els mateixos avatars i fossin igualment abandonades.

Data possiblement dels segles XII l'entrada del domini d'Orpí en l'òrbita dels senyors de Claramunt, emparentats amb els Cardona des de l'any 1083.

L'any 1205 Ramon de Guàrdia, marit de Saurina de Claramunt, deixà en testament el Castell i el terme d'Orpí, juntament amb altres fortaleses de la comarca, al seu fill Guillem de Aentre Guillem de Claramunt i Ponç de Cervera, per la qual aquest darrer entrava en possessió de part de la jurisdicció sobre els seus dominis, entre els quals una de les castlanies sobre el Castell i el terme d'Orpí. A mitjans del segle XIII la jurisdicció sobre Orpí s'havia disgregat considerablement i mentre la casa vescomtal de Cardona, per mitjà dels seus lligams familiars amb els Claramunt, havien esdevingut senyors dels dominis o com a tals detentaven al mer imperio o jurisdicció alta, en canvi l'exercici del mixt imperi o jurisdicció baixa es trobava repartida entre diversos castllans: Ponç de Cervera a la castllania major, Arnau de Montfalcó, per la castllania segona i Catalana d'Orpí, filla de Guillem de Pontons, per la tercera castllania. Durant aquests anys de començaments del segle XIV l'actuació de Ramon Tort transcendí de molt la seva qualitat de castllà major d'Orpí, i per què sembla passà a convertir-se en un dels homes de confiança del vescomte Ramon Folc de Cardona, en nom del qual actuava l'any 1318 com a procurador de la baronia de la Conca d'Òdena. L'any 1320, en el transcurs de les bandositats suscitées entre Ramon Folc de Cardona i l'infant Alfons, el futur rei Alfons el

Benigne, el cavaller Ramon Tort fou un dels membres destacats de la facció dels Cardona, i com a represàlia a l'infant Alfons ordenà que fos destruït el Castell d'Orpí, del qual ell era castlà major.

La unificació de les castlanies d'Orpí per Berenguer Cellent

A mitjans dels segles XIV la jurisdicció sobre Orpí era exercida per Berenguer Cellent, el qual apareix com a titular del domini en el fogatge de l'any 1359. Berenguer Cellent havia accedit a la possessió de la castlania major sobre el Castell i terme d'Orpí per mitjà del seu matrimoni amb Violant, filla de Ramon Tort, senyor d'Orpí. A partir de la segona meitat del segle XIV assistim a successives actuacions de diversos membres de la família Cellent tendents a unificar en un sol domini les diverses castlanies en què s'havia disgregat la jurisdicció baixa sobre el Castell d'Orpí. No fou fins l'any 1437 que la jurisdicció sobre el Castell i terme d'Orpí s'havia simplificat considerablement i restava com a domini de la casa comtal de Cardona pel que fa al mer imperi, de Bernat de Cellent pel que fa a la jurisdicció baixa després de la unificació de les tres castlanies abans existents, en poder de la família Cellent.

La titularitat del domini sobre el Castell i terme d'Orpí quedarà vinculada durant més d'un segle al llinatge dels Cellent, bé que a través de descendència femenina. Efectivament, l'any 1497, Àngela Cellent, signà capítols matrimonials, i entre les clàusules d'aquests capítols s'establia la successió per primogenitura en la titularitat del domini d'Orpí, i el que és més important, s'ordenava el manteniment del cognom de Cellent en els posteriors hereters del domini, fos quina fos la línia beneficiària de l'herència. I efectivament, aquesta clàusula d'incorporació del cognom Cellent als hereters en la titularitat del domini d'Orpí fou escrupolosament respectada per les successives generacions de la família de l'Orda.

La trajectòria ininterrompuda de propietaris feudals autòctons sobre el Castell d'Orpí s'extingí a partir de començaments dels segles XVII, quan la jurisdicció sobre Orpí previngué en herència a la família Bendicho, habitants de la vila d'Alcolea, del regne d'Aragó.

Orpí sota el domini de la família Padró-Serrals d'Igualada (segles XVII-XIX)

La trajectòria dominical del senyoriu d'Orpí es veié considerablement alterada l'any 1677 per la compra de la jurisdicció sobre el terme per part de Joan Serrals d'Igualada. D'aquesta manera es trencava la línia successòria natural que es remuntava des del segle XIII.

El comprador, Joan Serrals , era un paraire i gran hisendat d'Igualada que havia ocupat diversos càrrecs del govern corporatiu i havia esdevingut un dels primers contribuents de la població en els anys tombants dels segles XVII i XVIII.

Deixant de banda la resistència mostrada pels habitants d'Orpí a deixar-se capbrevar després de la compra del domini per Joan Serrals, durant el segle XVIII són nombrosos els indicis sobre conflictes suscitats entre els pagesos del terme i els membres de la família Padró, propietaris del mixt imperi o jurisdicció baixa. Per exemple, l'any 1740 es dicta una nova sentència condemnatòria dels pagesos d'Orpí a deixar-se capbrevar, la qual cosa posaria de manifest la persistència de l'oposició a acceptar el domini dels membres de la família Padró com a senyors d'Orpí. Major entitat degué tenir la protesta documentada l'any 1771, ja que en aquest cas es produí una lliga entre tots els pagesos d'Orpí per defensar mancomunadament els seus interessos, per a la qual cosa nomenaren procuradors davant dels tribunals Ramon Feliu, causídic d'Igualada, i el Dr. Francesc Grau i Rubió, causídic de Barcelona. Aquest mateix any, i probablement com a conseqüència del plet anterior, Miquel Soler, pagès del caseriu de Feixes, fou condemnat a reconèixer i pagar les prestacions feudals contingudes en els capbreus, a més de les costes del procés, per valor de 5 lliures, 8 sous i 9 diners. Com arreu de Catalunya, en els anys del darrer terç de segle sovintegen els indicis de conflictivitat pagesa a Orpí. Concretament als anys 1772, 1778, 1780 i 1786 hem trobat entre la documentació notarial diversos poders per a capbrevar i nomenaments de jutges de capbreu, la qual cosa posaria de manifest una accentuació de la protesta dels pagesos del terme, probablement estimulada per la cobdícia dels arrendadors de drets feudals, que intenta ven augmentar llurs ingressos a costa de restaurar prestacions anacròniques. Fou a començaments del segle XIX, però, quan la percepció regular de les rendes de senyoriu esdevingué més problemàtica, i les dificultats es feren extensives també als nomenaments de les autoritats d'Orpí. Concretament, l'any 1809 es produïren diverses irregularitats en l'elecció del càrrec de síndic procurador, per la qual cosa Antoni Marià de Padró, senyor d'Orpí, pledejà davant la Junta Superior del Principat i aconseguí que els regidors fossin condemnats per les irregularitats comeses a pagar una multa de 5 lliures cadascun, a més de les costes del procés, per un valor total de 24 lliures.

Un canvi radical en les relacions entre senyors i pagesos s'esdevingué a partir de l'any 1811, quan les Corts de Cadis dictaren la primera llei abolicionista dels senyorius i per tant la jurisdicció que la família Padró exercia sobre Orpí queda formalment abolida, encara que la posterior restauració en el tron de Ferran VII, l'any 1814, i l'anul·lació de les lleis constitucionals deixà el tema en una ambigüitat manifesta. La incertesa legal derivada d'aquest fet tingué repercussions immediates per al domini d'Orpí, no solament en el nomenament

d'autoritats, sinó també en el terreny de la percepció regular de les rendes senyorials. Concretament, el mateix any 1814 fou començat un nou plet de la família Padró contra Miquel Borràs, Miquel Soler, de Feixes, i Josep Bou de les Oliveres, pagesos d'Orpí, que es negaven a pagar les prestacions senyorials. El plet acaba l'any 1814 amb la signatura d'una concòrdia entre les dues parts, els termes de la qual són especialment significatius de l'ambigüitat jurídica i política a la qual al·ludíem anteriorment.

Tot i aquestes mostres de reticència per part dels pagesos, la possessió del domini d'Orpí per part de la família Padró no solament es perpetua fins a la definitiva llei abolicionista dels senyorius de l'any 1837, sinó que el cobrament de les prestacions senyorials sobrepassà de molt aquesta data.

Al llarg període de temps compres entre mitjan segle XVI i començaments del segle XVIII, si bé ens resulta molt desconegut en el terreny documental, apareix en canvi com una de les èpoques de major embranzida demogràfica pel que fa al terme d'Orpí; efectivament, entre el fogatge de 1553 i el cens de 1717 la població d'Orpí dobla els efectius i passà d' 11 a 21 focs o famílies, amb la qual cosa es situava al nivell dels millors temps de l'època d'esplendor medieval.

Segons les dades del capbreu de l'any 1707 els propietaris del terme d'Orpí eren els següents:

Miquel Soler, del mas de Feixes	-Francesc Jover, del mas Montserrat
-Simó Balcells	-Macià Riba
-Isidre Alemany, del mas Ros	-Francesc Bou, de Puigdendela
-Josep Soteras, del Pla	-Agnes Fossalva
-Josep Borràs	-Josep Soler
-Ramon Bou, de les Oliveres	-Magí Borràs, de Santa Cándia
-Jaume Claramunt, de Puigdendela	-Sebastià Subirà, rector d'Orpí
-Emmanuel Calaf	-Josep Pasqual, de les Esplugues

A través d'aquestes dades es posa de manifest que el gruix principal del poblament del terme d'Orpí continuava dispers en masies. De totes maneres, també es pot percebre que a més dels dos nuclis de poblament tradicionals, situats al redós del castell i en la zona propera a l'església de Santa Càndia, s'havia configurat un nou agrupament de cases, descrit amb el topònim de Puigdendela, que esdevindrà l'embrió de l'actual barri de Can Bou.

També cal destacar l'existència d'un molí fariner edificat sobre la riera de Carme, i que molt bé podria tractar-se de la mateixa instal·lació molinera documentada des del segle XII. En aquesta època l'economia del terme d'Orpí continuava essent essencialment agrícola, amb un predomini dels conreus de subsistències:

Advertim que el nombre de jornals contractats en regim de rabassa morta, i per tant destinats al conreu de vinya, equivalen a més de la meitat de les terres considerades improductives en el capbreu de 1707, la qual cosa vol dir que en el transcurs del segle XVIII es produí al terme d'Orpí una extensió important de la superfície conreada, i en concret a finals de segle la vinya igualava pràcticament en nombre de jornals els conreus cerealistes.

Aquesta millora de l'agricultura anà acompanyada també d'un procés cada vegada més intens d'aprofitament de les aigües del terme, i molt especialment del curs de la riera de Carme. Com hem assenyalat anteriorment, segons el capbreu de l'any 1707 a començaments del segle XVIII solament hi havia instal·lat un molí fariner en el terme d'Orpí. De totes maneres, és obvi que al marge de la seva utilització en regatges hortícoles i altres aplicacions complementàries de l'agricultura, les aigües de la riera de Carme oferien també enormes possibilitats d'aprofitament per a usos industrials, circumstància documentada al llarg dels segles en tota la seva longitud, amb profusió de molins drapers i paperers edificats aigües avall, en els termes de Carme, la Torre de Claramunt i la Pobla de Claramunt, fins a convertir aquesta zona en una de les arteries de major densitat industrial de la comarca. En el cas del terme d'Orpí existeix constància documental de l'activitat paperera des de començaments del segle XVIII, quan es pot observar l'inici d'un procés de reconversió d'algunes instal·lacions farineres i bataneres a la indústria paperera. Concretament l'any 1729 Josep Dalmases, negociant de Santa Coloma de Queralt, obtingué de l'Intendent General de Catalunya la facultat d'edificar un molí paperer en el terme i d'utilitzar les aigües de la riera del Carme en el terreny on hi havia edificat el molí fariner anomenat d'en Bou. Més endavant, l'any 1752, Ramon Ignasi de Padró i Argullol, senyor d'Orpí, adreçà una sol·licitud a la Intendència de Catalunya per tal d'obtenir l'establiment sobre l'ús de les aigües que discorrien pel terme. En aquest sentit s'ha de tenir en compte que les aigües superficials no eren de propietat particular, sinó que pertanyien al Reial Patrimoni. Per tant, malgrat que els membres de la família Padró eren, com hem vist, senyors

jurisdiccionals del terme d'Orpí, i disposaven a més d'importants propietats en el territori, en canvi no tenien cap dret o facultat sobre la utilització de les seves aigües.

La utilització d'aquesta facultat d'establir a tercers en l'ús de les aigües que discorrien pel terme d'Orpí, i especialment els cabals de la riera de Carme, fou immediatament posada en practica pels membres de la família Padró, i a través de l'anàlisi dels contractes successius hom es pot adonar de la diversificació que havia adquirit l'economia del terme en el transcurs de la segona meitat del segle XVIII:

-15 de març de 1753: Establiment sobre l'ús de les aigües de la riera de Carme a Miquel Cendra, daguer d'Igualada, per construir un tornall d'esmolador.

-26 d'abril de 1753: Establiment sobre 1/2 jornal de terra situada en la partida de Can Bou, per construir un molí bataner, i sobre l'aprofitament de les aigües per fer-lo funcionar, a Segimon Borrull, paraire d'Igualada.

-10 de juny de 1765: Establiment sobre l'ús de les aigües de la riera d'Orpí, per poder batanar draps de llana, a Josep Antoni Lladó, paraire d'Igualada.

-10 de juny de 1765: Establiment sobre 1/2 jornal de terra, situada a la partida Camp del Pont, per construir un molí bataner, i sobre l'aprofitament de les aigües per fer-lo funcionar, a Segimon Borrull, paraire d'Igualada.

-27 de febrer de 1774: Establiment sobre l'ús de les aigües de la Font de l'Om, de Can Bou, per batanar draps de llana, a Segimon Borrull, paraire d'Igualada.

-20 de gener de 1779: Establiment d'un molí fariner, i de l'aigua pel seu funcionament, situat sobre la riera de Carme, a Joan Pasqual Carulla, pagès de Carme.

-10 de gener de 1786: Establiment sobre un jornal de terra, situat a la partida de l'Obaga de la Resclosa, per construir un molí paperer, i sobre l'aprofitament de les aigües de la riera de Carme, a Segimon Borrull, paraire d'Igualada.

-18 d'abril de 1789: Establiment de l'ús de les aigües de la riera d'Orpí, sobre la resclosa de Can Bou, a Joan Serra, paperer de Capellades.

D'altra banda, la documentació de la Intendència de Catalunya ens permet aproximar-nos a la distribució dels molins en les riberes de la riera de Carme, dins el terme d'Orpí. Pel que sembla, la major concentració d'instal·lacions es trobava entre l'església de Santa Càndida i el paratge de Can Bou. Concretament, l'any 1772 Segimon Borrull sol·licita permís per convertir dos molins bataners que tenia a Orpí en molins paperers. Aquests molins eren edificats quaranta

passes aigües avall del molí d'en Sendra, i aproximadament a mig quart d'hora abans d'arribar a la presa del molí d'en Bou. Autoritzada la reconversió d'aquests molins, l'any 1785 les instal·lacions foren venudes per Segimon Borrull a Joan Serra, paperer de Capellades. Aquest molí, que encara avui conserva el nom de «molí d'en Serra», constava en aquesta època de «massas y prensas, rodas, arbre, pilas y demás adherents y cosas necessàries al seu curs», i gaudia del dret d'utilitzar les aigües de la riera de Carme des de la Roca Roja fins a la propietat establerta.

En una descripció sobre la situació general del terme d'Orpí, realitzada l'any 1790 pels regidors Josep Poch i Francesc Guarro, s'hi pot veure clarament reflectit aquest conjunt d'activitats econòmiques, tant agràries com industrials, desenrotllades durant el segle XVIII: «Se llama castillo y término de Orpí, no sabemos quien lo fundó ni que haya tenido otro nombre. Es término esparcido, de manera que no hay dos casas juntas. Hay 16 y habrá unos 30 vecinos. Las casas que 'hay en la sierra se llaman el monte de Fexas, otra de casa Calaff, y otra de casa Pons. Las casas tal qual buenas son edificadas de cal, hiezo y paja, y las demás de lodo y piedra, y algunas de tapia de tierra sola; de adornos no hay por ser todos labradores, tal qual buenas no están del todo adornadas.

Pasa por el término el rio llamado riera de Orpi, que viene del término de Miralles y continua hasta el término de Carme, y no se une a otro río, y no es muy caudaloso. A y inmediata a dicha riera un molino papelerero, otro de orina y tres de botones, y cada molino tiene su represa o rese/osa. Otro molino hay de limpiar navajas; también tiene su represa. La fábrica que hay de papel es de Juan Serra de Capellades, y los molinos de batanes son cada uno de su dueño de la villa de Igualada, y lo mismo el de limpiar navajas; y el molino arinero es de Francisco Alemany, del término de Monbuy. Las fábricas de los batan es y papel fue el quien las introdujo en el término Sagismundo Borrull, fabricante de paños de Igualada, ya muchísimos años hace».

L'especialització del terme d'Orpí en la indústria paperera i altres activitats molineres fou persistent a partir d'aquesta època, la qual cosa significa sens dubte la intensificació de l'activitat econòmica en les riberes de la riera de Carme, especialment en els nuclis de Santa Càndia i Can Bou, en detriment de la zona pro pera al castell, mutació a la qual degué contribuir també l'existència del camí carreter que discorria pel centre del terme paral·lel a la riera.

A mitjan segle XIX funcionaven al terme un molí fariner, tres molins paperers i un molí bataner; també un obrador de draps de llana. Estimulada per aquesta doble especialització en el conreu de la vinya i en les activitats molineres, la població del terme d'Orpí experimenta un

creixement espectacular a partir de finals del segle XVIII, que solament es veié interromput pels efectes de la plaga de la fil·loxera a partir del decenni de 1890, la qual significà la mort de tots els ceps i la ruïna de molts deis pagesos i rabassaires del terme:

Cal advertir, de totes maneres, que l'impacte de la crisi de la fil·loxera, si bé representa una reculada demogràfica important fins a nivells equivalents a la població de seixanta anys enrere, no fou en canvi ni tan intensa ni tan persistent com en altres contrades de la comarca on la vinya s'havia convertit en conreu gairebé exclusiu. Efectivament, en el cas d'Orpí, com hem vist, a partir del segle XVIII les ocupacions agràries tingueren sempre el contrapès de les activitats industrials derivades de l'aprofitament hidràulic de la riera de Carme, i en el primer terç d'aquest segle encara estaven en funcionament cinc molins paperers, que de segur actuaren com un amortidor de la crisi i evitar en que es produís un despoblament més intens. D'altra banda, com a la resta de municipis de l'Anoia limítrofs amb la comarca del Penedès, el replantat de les vinyes amb peu americà fou molt intens a partir de començaments de segle, per assolir entorn del 60070 dels conreus del terme en el decenni de 1950, amb rendiments que oscil·laven entre 26 i 48 hectolitres per hectàrea. Tanmateix, aquesta especialització vitivinícola decaigué molt en els anys posteriors, fins a quedar reduïda actualment a un conreu molt minoritari amb solament 47 hectàrees l'any 1982.

La trajectòria poblacional d'Orpí en el segle actual s'ha debatut entre l'estancament i la franca davallada, a remolc de la conjuntura econòmica. destaca l'etapa del primer terç de segle, que presenta una imatge de relatiu estancament poblacional i d'augment lleugers, amb els 369 habitants de l'any 1920 com a cota més elevada. Coincideix aquesta època amb els beneficis del replantat de les vinyes i l'impacte de la demanda de productes provocada per la primera guerra mundial. També data d'aquests anys de començaments de segle la realització de diverses prospeccions de deus d'aigua en la zona de la riera de Carme pro pera al barri de can Bou, promogudes per l'empresa Aigües Artés a fi d'alimentar la seva xarxa de proveïment d'aigües potables a Igualada. Concretament fou excavada una galeria de captació a la banda dreta de la riera, i posteriorment realitzada una considerable obra d'enginyeria per tal d'elevat les aigües fins a un gran dipòsit construït a Collbàs, des d'on eren conduïdes a la xarxa de distribució que l'empresa tenia traçada entre Montbui i Igualada.

Quant a la distribució geogràfica dels habitants del terme, en aquesta època s'havia accentuat el procés de despoblament del nucli situat entorn del castell, el qual l'any 1920 era habitat solament per nou famílies, amb 35 persones censades; és a dir, escassament un 10% de la població total del terme. En canvi, els nuclis de Santa Càndia i Can Bou agruparen la major part dels habitants i la resta es trobava dispersa per una dotzena de masies. En la projecció

industrial, la fabricació de paper continuava essent l'activitat principal, amb cinc molins paperers en funcionament l'any 1928.

El tall cronològic de la guerra civil significa l'inici de la davallada poblacional, que si bé fou moderada fins l'any 1950, s'accelerà a partir d'aquesta data amb la pèrdua de més de la meitat dels habitants fins a l'actualitat com a conseqüència en bona part del retrocés dels conreus de vinya, abandonats progressivament, i de la reconversió de la indústria paperera, que afecta greument els obradors del terme d'Orpí, la majoria dels quals tancaren les seves portes. L'any 1975 la població activa era ocupada en un 36,7% en el sector primari, un 55'8 en el secundari i un 7,3% en el terciari. Entre les indústries implantades en el terme en aquesta època només es comptaven un molí paperer, un obrador tèxtil i una pedrera.

Efectivament, en l'actualitat, tant l'àrea encimbellada del castell d'Orpí com el nucli de Santa Càndia, es troben pràcticament despoblats, amb solament una família habitant a cada lloc. El mateix ha esdevingut a altres nuclis tradicionals de poblament, com el caseriu de Feixes abandonat des de fa alguns anys, com també d'altres masies disperses pel terme, en alguns casos convertides en cases d'estiueig o de segona residència. Per contra, el gruix de la població natural del terme ha tendit a concentrar-se en els darrers anys al barri de Can Bou, sorgit, com hem vist, en el transcurs del segle XVIII com un nucli industrial paperer i convertit actualment en una zona residencial i d'estiueig pràcticament satel·litzada respecte al poble de Carme, que ha esdevingut per la seva proximitat el centre d'atracció natural de tota l'àrea, ion molts dels habitants tenen el seu lloc de treball o han de cercar-hi els diversos serveis, des dels religiosos, fins als assistencials, docents o bancaris.

2.6. Toponímia del terme.

Can Bou: Possiblement el nom derivi d'una de les cases que hi havia a l'antic indret conegut com Puigdendela, situat en el mateix indret on hi ha Can Bou. En una d'aquestes hi ha documentada com a mínim des de l'any 1520 el cognom Bou. A finals del segle XVIII s'havia configurat un nou agrupament de cases, descrit amb el topònim de Puigdendela, que esdevindrà l'embrió de l'actual barri de Can Bou.

Les Escodines: El mot Escodines fa referència a un accident geogràfic. És una deformació del plural de codina: una roca massissa, a flor de terra, sense vegetació que la cobreixi. Segurament, el nom evoca la singularitat d'un paisatge irregular, caracteritzat per l'alternança de materials durs i tous, amb desnivells pronunciats causats per l'erosió.

Orpí: Diversos parers: 1) d'un nom personalllatí Olpinus; 2) d'un nom propi llatí Auripinus, d'Agripinus; 3) del llatí urbs pini, que vol dir "poble de pins" j 4) de l'arab aurabi, "pertanyent a la família dels Auraba". A l'escut hi ha un pi plantat.

Santa Càndia: Ve donat per la ubicació en aquest indret de l'església de Santa Càndia.

2.7. Escut del municipi.

Va ser aprovat el 10 de juliol de 2001 i publicat al DOGC el 30 del mateix mes amb el número 3441.

Armes parlants: el pi va referència al nom de la localitat. Les espases flamejants a banda i banda són l'atribut de l'arcàngel sant Miquel, patró del poble.

2.8. Estat legal de protecció

D'acord amb el decret de 22 d'abril de 1949 de protecció de castells, recollit posteriorment per les lleis 16/1985 del Patrimonio Histórico Español i per la llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el municipi d'Orpí disposa actualment d'un element declarat BCIN* (Bé Cultural d'Interès Nacional): el Castell d'Orpí.

- **Castell d'Orpí:** BCIN, 1152-MH / R-I-51-5578 / Decret / 22/04/1949 / BOE / 05/05/1949

* Caldria comprovar si la creu que hi ha dipositada al magatzem del Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia s'inclou en aquesta categoria.

Pel que fa als BCIL's, actualment al municipi no hi ha cap element amb aquest grau de protecció.

Pel que fa als instruments municipals per a la protecció del patrimoni arquitectònic, cal esmentar que no s'ha redactat ni el Catàleg de Béns Protegits, ni el Catàleg de Masies i Cases Rurals Susceptibles de Recuperació o Preservació.

No hi ha cap element de patrimoni immaterial que hagi estat declarat d'interès per la Generalitat.

Al terme municipal hi trobem la **Riera de Carme**, un espai de protecció especial definit d'acord amb la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals, i que fou declarat com a tal l'any 1992.

La Llei de Patrimoni Cultural Català també inclou els béns mobles d'un municipi que es troben ubicats a museus. És té present doncs, els béns que hi ha al **Museu Diocesà de Barcelona**, o al **Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia**.

La Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'Arxius i Documents de Catalunya regula i protegeix el patrimoni documental conservat als arxius i amb una antiguitat de més de 100 anys. En virtut d'això, el fons documental relacionat amb el municipi dipositat a **l'Arxiu Diocesà de Barcelona, l'Arxiu Comarcal de l'Anoia o l'Arxiu Municipal d'Orpí**, tenen nivell de protecció legal.

L'Aqüífer Carme-Capellades es troba protegit pel DECRET 328/1988, d'11 d'octubre, pel qual s'estableixen normes de protecció i addicionals en matèria de procediment en relació amb diversos aqüífers de Catalunya.

2.9. intervencions en el patrimoni

Intervencions recents en el patrimoni:

Restauració de Santa Càndia: En la intervenció que es va fer entre els anys 1983 i 1985, es va consolidar la coberta i la teulada, es van netejar i reparar els murs, es va restaurar la portalada, i pavimentar l'interior fent un nou presbiteri d'acord amb la litúrgia actual i es va instal·lar un sistema d'enllumenat, així com mobiliari. Es va endreçar l'entorn de l'edifici creant una placeta davant de la porta.

Castell d'Orpí: Es va restaurar recentment, conservant solament la torre. Actualment es un restaurant i allotjament rural.

Riera de Carme: Adequació de la Riera de Carme l'any 2014. Les accions que s'han realitzat han estat de condicionament del sender, esbrossada i eliminació d'obstacles, abalisament i senyalització d'àrees sensibles, instal·lació de plafons informatius, de recomanacions i divulgatius, i instal·lació de fileres d'estaques unides amb corda. L'objectiu del projecte general és el de recuperar i senyalitzar el camí que segueix la riera de Carme des dels límits amb el terme municipal de Santa Maria de Miralles.

Can d'en Pont: L'Ajuntament va realitzar en el 2004 les obres de la primera fase de recuperació de l'antiga fàbrica de Can d'en Pont, consistents en l'enderroc dels sostres, nova fonamentació i solera, reforç de l'estructura existent i construcció de pilars metàl·lics per les dues plantes i reconstrucció del forjat entremig (sostre de planta baixa) i de les lloses d'escala que comuniquen les dues plantes. El 2008 les obres de la segona fase consistiren en el forjat i la coberta de l'edifici, obres de paleta a l'interior i exterior, i de manyà per consolidar la construcció.

Arxiu Municipal: Durant aquest 2014 s'està realitzant per part de la Diputació de Barcelona l'organització, classificació i inventari del fons.

En l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, hi consten 20 registres (incloent-hi els tres BCIN). Aquests es poden incloure en la categoria d'altres béns integrants del patrimoni arquitectònic català. Aquests però no es troben sota el paraigües de cap figura legal, i seria necessari incloure'ls en els diferents catàlegs del futur POUM del municipi o valorar quins haurien de formar part. Són els següents:

- CREU DE TERME
- FÀBRICA SERRA
- FORN DE CALÇ D'ORPÍ
- CASTELL D'ORPÍ
- FORN DE CALÇ SERRA D'ORPINELL 1
- CAN D'EN PONT
- FORN DE CALÇ SERRA D'ORPINELL 2
- AIGÜES ARTÉS
- ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'ORPÍ
- CASERIU DE FEIXES
- ESGLÉSIA DE SANTA CÀNDIA

Pel que fa l'Inventari del Patrimoni Arqueològic, succeeix quelcom similar. Consten en aquest inventari, però la manca d'altres instruments legals, fan que aquest patrimoni sigui vulnerable actualment a qualsevol actuació territorial. En l'Inventari del Patrimoni Arqueològic hi consten 8 elements. Són els següents:

- A LLEVANT DE CAL PALET
- CAL POCH
- CAN CLARAMUNT
- CAN TINO
- DESVIACIÓ DE LA CARRETERA A SANTA CÀNDIA
- ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'ORPÍ
- ESGLÉSIA DE SANTA CÀNDIA
- PASSAT CAN TINO

Els darrers anys l'ajuntament a través de la Diputació de Barcelona ha començat la redacció de catàlegs entorn el seu patrimoni: Catàleg de Camins, o el Mapa de Patrimoni Cultural.

2.10. Equipaments patrimonials.

Al municipi d'Orpí actualment no hi ha cap equipament d'aquest tipus, com podria ser un museu o una biblioteca. Hi ha l'arxiu municipal, que es pot consultar prèvia sol·licitud.

2.11. Anàlisi a partir de les fitxes

En aquest apartat classificarem els patrimoni inventariat en les diferents tipologies marcades en les prescripcions tècniques de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Aquestes tipologies són: **Patrimoni immoble**, **Patrimoni moble**, **Patrimoni documental**, **Patrimoni immaterial** i **Patrimoni natural**.

Posteriorment havent classificat les tipologies generals, es classificaran segons les seves tipologies específiques.

Patrimoni immoble				
Edificis	Conjunts arquitectònics	Elements arquitectònics	Jaciments arqueològics	Obra civil

Patrimoni moble		
Elements urbans	Objectes	Col·leccions

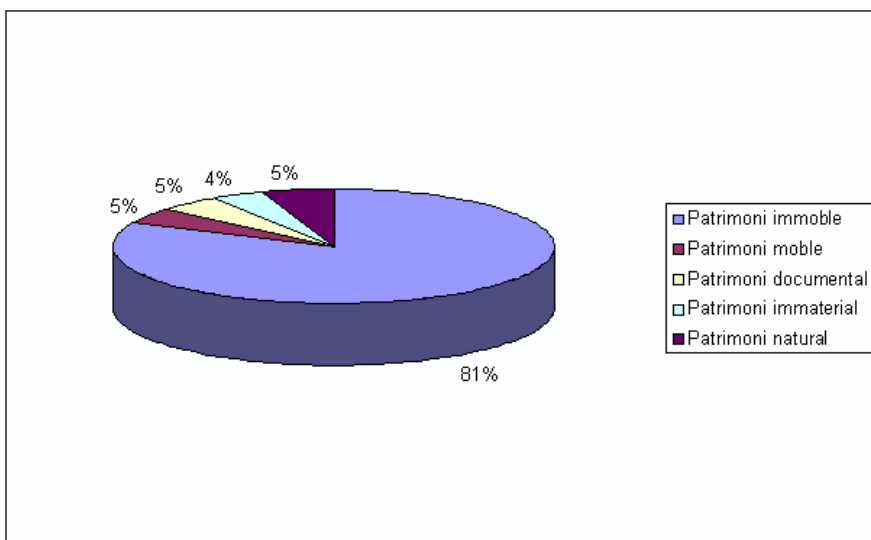
Patrimoni Documental		
Fons d'imatges.	Fons documentals	Fons bibliogràfics

Patrimoni immaterial				
Manifestacions festives.	Tècniques artesanals	Tradicció oral	Música i dansa	Costumari

Patrimoni natural	
Zones d'interès	Espècimens botànics singulars

Tipologies

Dels **133** elements que hem inventariat, el grup més nombrós està format pel patrimoni immoble amb **109** elements, que representa el **81%** del total. Després, i a molta distància, hi trobem el patrimoni natural amb **7** elements, representant el **5%**. Tot seguit trobem el patrimoni documental amb **6** elements i que representa el **5 %**. El patrimoni moble representa el **5%** amb un total de **6** elements. Finalment el patrimoni immaterial amb **5** elements fixats, i que representa el **4 %** del total.

Patrimoni immoble	109
Patrimoni moble	6
Patrimoni documental	6
Patrimoni immaterial	5
Patrimoni natural	7
TOTAL	133

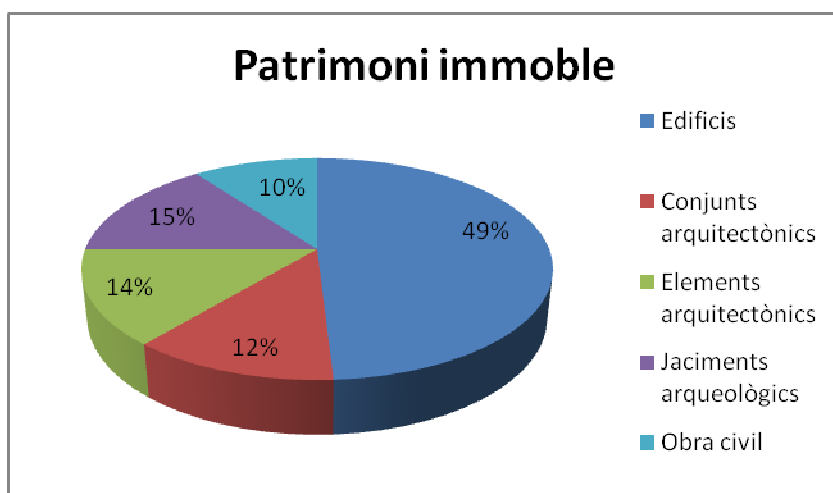
Patrimoni Immoble

És el més nombrós de tot l'inventari, amb **109** elements. De les tipologies específiques que formen aquest grup trobem **54** edificis que representa el **49 %** d'aquesta categoria.

Els conjunts arquitectònics, configurats majoritàriament per masies amb diverses edificacions annexes, sumen un total de **13** elements que representen el **12%**.

Els elements arquitectònics representen el **14%** amb un número total de **15** elements inclosos en l'inventari.

16 són els jaciments arqueològics inventariats, dada que suposa el **15%** del total. El nombre més reduït d'elements correspon a l'obra civil. En aquest grup s'inclouen bàsicament els ponts i els camins. En total hi ha **11** elements essent l' **10%** del total.

Edificis	54
Conjunts arquitectònics	13
Elements arquitectònics	15
Jaciments arqueològics	16
Obra civil	11

Patrimoni moble

El nombre d'elements inventariats en aquest camp és bastant reduït. Principalment es correspon a objectes i col·leccions d'objectes de la parròquia del municipi. S'ha detectat però en algunes masies objectes del patrimoni etnològic que en un futur possiblement s'haurien d'incloure en aquest apartat, però prèviament s'haurien d'ordenar i classificar per poder entrar-ho com a fitxes de col·leccions, ja que actualment la majoria estan ubicats en espais a mode decoratiu o amuntegats. En aquest mateix sentit, s'haurien pogut incloure col·leccions de material etnològic d'algunes masies, però els propietaris han demanat que no s'inclouï en l'inventari.

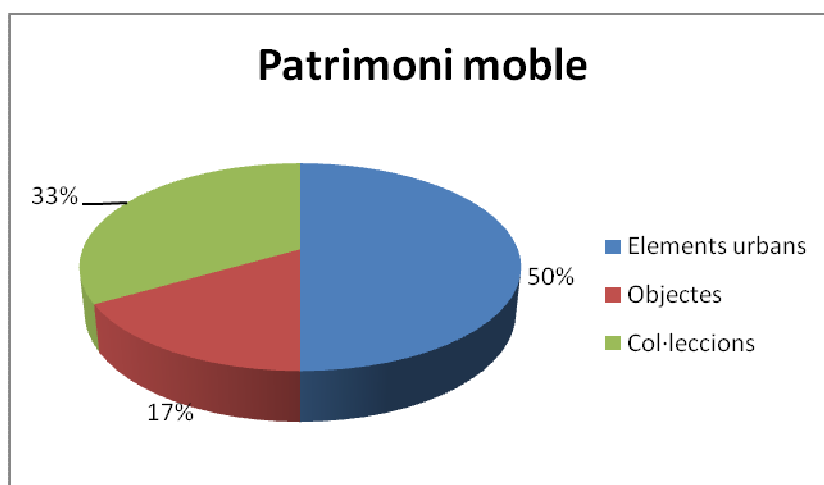
S'han inventariat **6** elements d'aquest àmbit que representen un **5%** del total.

Els objectes representen el **17 %** elements d'aquesta tipologia que es correspon a la creu que hi ha al Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia.

Hi ha **2** col·leccions situades que corresponen a col·leccions d'objectes de la parròquia i dels jaciments, i que representen el **33 %** d'aquesta tipologia.

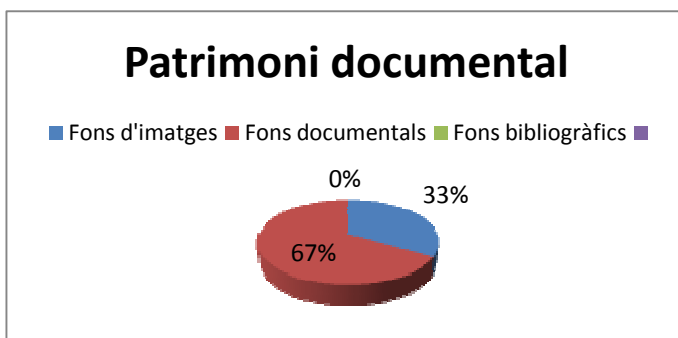
D'elements urbans en trobem **3** i representen el **50%** d'aquesta tipologia. Corresponen a elements singulars situats en masies.

Elements urbans	3
Objectes	1
Col·leccions	2

Patrimoni documental

Solament s'han inclòs **6** registres i corresponen **4** a fons documentals suposant un **67%** i **2** a fons d'imatges antigues que representa un **33%**. Representa un **5%** del total de tots els elements inventariats.

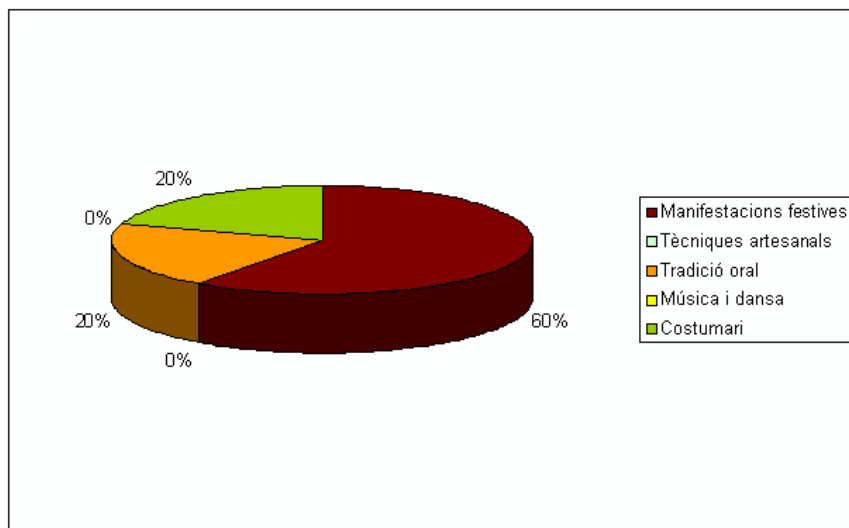

Fons d'imatges	2
Fons documentals	4
Fons bibliogràfics	0

Patrimoni immaterial

El nombre d'elements inventariats d'aquesta tipologia arriba fins a **5**, dada que representa el **4%** del total.

D'aquests, 3 són manifestacions festives representats per la Festa Major i l'Aplec de les Bresques, que suposen el **50%**. Tot seguit trobem el mateix número d'elements tant a les tradicions orals com al costumari, amb **1** element cadascun, representant cada un **25%**

Manifestacions festives	3
Tècniques artesanals	0
Tradició oral	1
Música i dansa	0
Costumari	1

Patrimoni natural

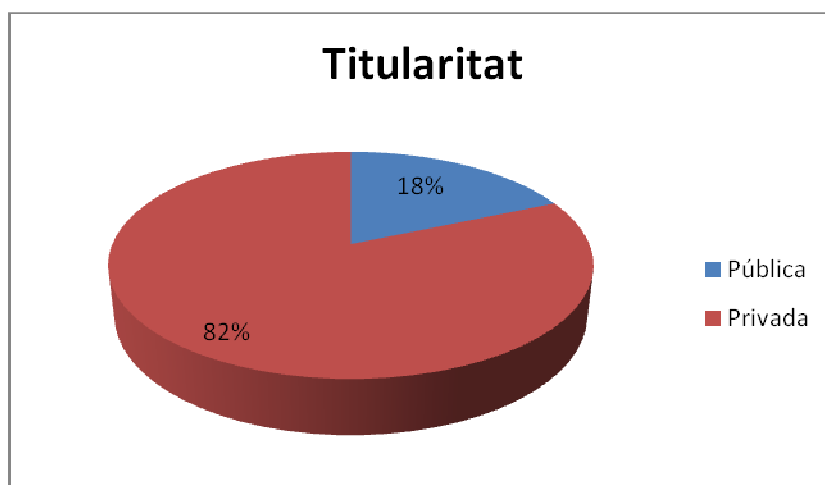

El patrimoni natural ha estat la segona tipologia amb més elements inventariats. En total **7** elements que corresponen a 6 zones d'interès. Aquesta tipologia representa el **86%** del total.

Els pollancre de Cal Cundo són l'únic espècimen botànic singulars i representen el **14%** del total. Cal esmentar que la majoria d'aquests elements es troben a l'entorn de la riera de Carne.

Zones d'interès	6
Espècimens botànics singulars	1

Titularitat

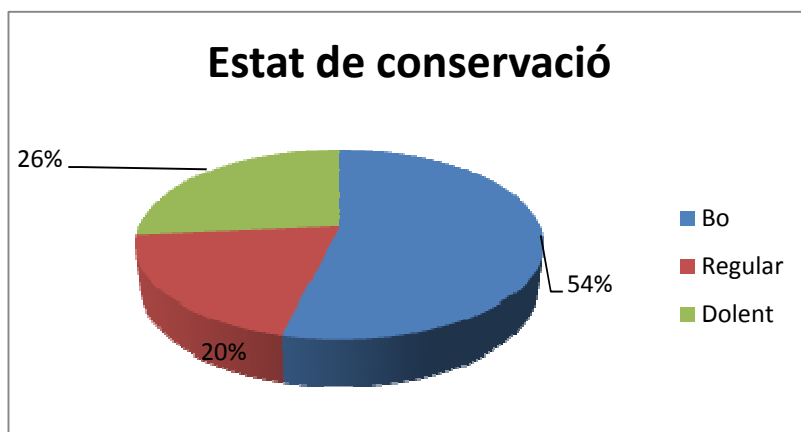
Pública	25
Privada	108

Els elements inventariats corresponen principalment a titularitat privada. En total són **108** elements que representa el **82%**. Aquesta dada és normal a causa de les característiques del municipi on la majoria del sòl en està en mans privades, i per tant els elements inventariats que trobem pel municipi són privats. Quelcom similar passa amb els objectes, que pertanyen a particulars.

El **25** elements de titularitat pública, corresponen principalment al patrimoni immaterial, el patrimoni immoble que gestiona l'ajuntament o la Diputació de Barcelona o al patrimoni documental. Representa el **18%** del total.

Estat de conservació

En aquest punt, es classifiquen els elements inventariats pel seu estat de conservació seguint les pautes marcades en el plec de prescripcions tècniques: bo, regular o dolent. Una mica més de la meitat dels elements inventariats o **72** en xifres absolutes es troben en un bon estat de conservació i representen el **54 %** del total. Es tracta principalment de tots els edificis on s'hi resideix, sigui habitualment o segones residències.

Bo	72
Regular	26
Dolent	35

Cal destacar l'elevat nombre d'elements que el seu estat de conservació és dolent. Es tracta en molts casos de patrimoni arquitectònic rural: masies abandonades, arquitectura rural lligada a activitats econòmiques desaparegudes. Són un total de **35** elements que representen el **26%** del total, i que ens reflecteix l'estat d'abandó del patrimoni rural. Finalment trobem **26** registres que es troben en un estat de conservació regular. Representen el **20 %** del total. No corren perill de desaparèixer, però caldria actuar-hi a curt termini per tal que el seu estat de conservació no sigui pitjor en els pròxims anys i passi a engreixar les xifres de l'estat de conservació dolent. En termes absoluts, es pot dir que un **46%** dels elements, quasi la meitat, no presenten un estat de conservació òptim.

Estat legal de protecció

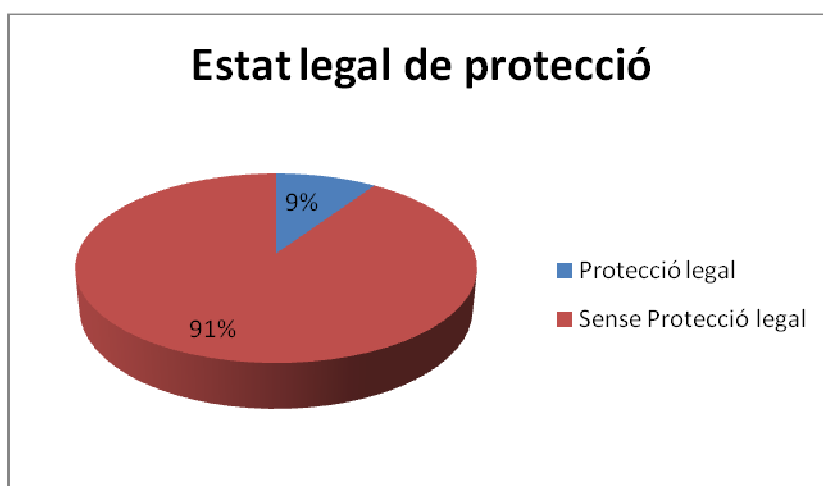
En el municipi d'Orpí trobem 12 elements que es troben protegits per alguna figura legal. Hi consta 1 element que té el màxim grau de protecció legal. És BCIN el Castell d'Orpí.

Els elements mobles que es troben dipositats a museus, així com el documental dipositat a arxius també té un nivell de protecció segons la Llei 9/1993, de 30 setembre, del Patrimoni Cultural Català; i la Llei 16/1985 de 25 de juny, de Patrimoni Històric Espanyol o la Llei 10/2001 d'arxius i documents. Es tracta dels objectes que estan en propietat del Bisbat de Sant Feliu, o la documentació de l'Arxiu municipal o l'Arxiu Episcopal de Sant Feliu.

Els nuclis de població estan regulats per la normativa urbanística del municipi.

Possiblement aquest nombre s'incrementaria si hi hagués en redactar el Catàleg de Béns Protegits, on es podrien incloure més elements.

Cal destacar també els elements que s'inclouen dins la riera de Carme, que en el tram d'Orpí està protegida dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN).

Protecció legal	12
Sense Protecció legal	121

2.12. Elements no fitxats.

En aquest apartat hem inclòs tots aquells elements que inicialment teníem previst fer constar en l'inventari, però que posteriorment hem considerat que no tenien una rellevància significativa per poder formar part d'aquest. També s'hi poden trobar alguns elements desapareguts que constaven a l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, o aquells que tot i existir, ha estat impossible fer una identificació degut al mal estat de l'entorn en el qual es troben, o que actualment hi ha camps de conreu que impossibiliten la seva localització, sobretot en el cas de les mines.

Cal esmentar, que és possible que durant la realització d'aquest projecte, no haguem inclòs alguns elements que haurien d'estar en aquest inventari. Estem parlant d'objectes etnològics que es troben a l'interior de les cases que en alguns casos si que hem detectat, però els propietaris han cregut convenient que no constessin en l'inventari, o altres de masies a les quals no hem pogut tenir accés en alguns dels seus espais. Quelcom similar ho trobem en la documentació antiga que tenen algunes masies.

Nº	ELEMENTS NO FITXATS	
1	Nucli de les Escodines	Conjunt d'edificacions molt modernes.
2	La Casa Blanca	Edifici de nova construcció. Antigament hi havia hagut una casa més antiga, però que fou enderrocada per construir-hi l'actual.
3	Cal Llenç Nou	Edifici de nova construcció al costat de Cal Llenç.
4	Can Marrós Lluny	Hi havia hagut una casa, però es va enderrocar per fer-hi unes granges.
5	Ruïnes vora Cal Virella	Entre Cal Virella i la riera de Carme, s'hi pot observar les restes d'una paret. No s'hi ha pogut accedir a causa del pendent i la densa vegetació que hi ha. Segons una documentació de 1785, és podria tractar d'un molí.
6	Torre Alberta	Es tracta d'un edifici de nova construcció.
7	Torre Ma Àngels	Es tracta d'un edifici de nova construcció.
8	Torre Rosa	Es tracta d'un edifici de nova construcció.
9	Mas Capell	Mas desaparegut situat entre cal Tuixén i Cal Tino. Es troba citat en la documentació del segle XVIII.
10	Pont de les Escodines	Forma part íntegrament del terme de Carme. Es pot consultar al mapa de patrimoni cultural d'aquest municipi.
11	Font de les Escodines	No s'ha pogut localitzar, i els veïns de les Escodines la desconeixen.

2.13. Anàlisi global del patrimoni

El patrimoni d'Orpí és principalment d'àmbit rural. El fet que la majoria del seu territori estigui en sòl rústic, sense grans nuclis urbans en marca profundament les seves característiques.

La major part del municipi ha estat sempre dedicat a l'economia del camp i això es nota amb les construccions que trobem: masies, arquitectura popular com barraques, fonts, sínies, forns de calç, marges de pedra, etc.

Es caracteritza també pel seu passat industrial tal i com podem observar a l'entorn de la riera de Carme amb les edificacions papereres. La riera també ens proporciona més enllà del patrimoni natural, elements d'interès com rescloses, ponts o canals.

Els nuclis de població, són de petites dimensions, però tots ells encara conserven la morfologia urbana original, i quasi la totalitat de les cases es troben en un bon estat de conservació. Orpí i Santa Càndia pràcticament no han variat la seva morfologia urbana, i Can Bou, es pot observar com un indret amb constant transformació i amb edificis populars.

El patrimoni immaterial es ben viu al municipi. Cada any es celebra la festa major del municipi, amb diverses activitats on participen habitants del municipi i forasters. Com a festa tradicional, hi trobem l'Aplec de les Bresques s'ha convertit en una de les festes importants de la comarca.

Patrimoni immoble

Com heu pogut veure en les estadístiques anteriors és aquesta categoria la que té més números inventariats. Caldria però fer-hi esment d'una manera més detallada a causa de l'ampli ventall de característiques que aquesta tipologia contempla.

Masies. Municipi es caracteritza principalment per un poblament disseminat (tot i que la majoria de població viu al petit nucli de Can Bou. Aquest poblament disseminat el trobem principalment en les masies, que es troben distribuïdes pel municipi, sobretot entorn de les dues carreteres que hi ha al municipi: la BV-2131 i la BV-2132. Es podria dir que la trentena de masies que hi ha al municipi, la meitat són primeres i segones residències, i en un bon estat de conservació. La resta o pràcticament estan en ruïnes o fa anys que ningú hi fa cap tipus de manteniment, accentuant-se així el seu procés de degradació.

D'aquestes masies cal destacar-hi les situades a la zona de Feixes, que tot i estar pràcticament enrunades són de les més importants des del punt de vista històric, però també ens mostren una arquitectura potent com seria el cas de la Casa Alta de Feixes, que destaca pel seu volum i elements d'interès com grans arcs apuntats, forns o cups de vi. Avui en dia, i malgrat en

l'entorn paisatgístic en el qual se situen i que podrien motivar la seva restauració, continuen en pas ferm cap al seu enderroc definitiu.

Altres masies importants avui en ruïnes poden ser Mas d'en Bosc, on actualment s'observen quatre parets engolides per la vegetació muntat sobre un petit turó. Cal Virella, no gaire lluny de la primera es caracteritza per dos volums importants coberts per la vegetació. Al nord de la riera de Carme cal destacar-hi les cases de Cal Tuixén, on visible encara la façana d'ingrés, Cal Perico, on els murs quasi no sobrepassen el metre d'alçada, o la desapareguda Cal Capell.

Altres masies, tot i no estar en ruïnes, presenten un estat de conservació millorable, ja sigui a nivell arquitectònic o d'entorn. Això és degut per no ser residències habituals, o per l'abandó ja quasi definitiu d'algunes d'aquestes, on hi podríem destacar la Fagina, Cal Montserrat, Cal Simón, Cal Bufó, Ca l'Oliver, Cal Poch o Cal Jaume Cintet.

Vista de Cal Tino, Ca l'Eduard i Cal Jaume Cintet

Cal esmentar però que també s'hi trobem masies amb un bon estat de conservació, algunes d'elles històriques. Aquestes es situen sobretot pròximes a les carreteres del municipi, i en podem destacar Cal Violant, Cal Cenç, Cal Soteres, Mas de Bosch, Cal Llenç, la Censada Nova, Can Balcells, Cal Cristino, Cal Cintet, Cal Palet, Cal Ceferino, Ca la Mariona, Cal Tino, Ca l'Eduard, Can Riba, Mas Rosset o Cal Sant Antoni. Entre les masies més antigues citades anteriorment hi trobem Cal Palet, Can Riba o Can Balcells (documentada al segle XV). Finalment, també trobem edificis de nova construcció on actualment s'hi resideix, com la Casa Blanca, la Torre Alberta, la Torre Maria Àngels o la Torre Rosa, que han estat inventariats com a elements no fixats.

Patrimoni industrial. Orpí no fou aliè al procés d'industrialització que convertí la comarca de l'Anoia com uns dels focus principals de la producció de paper a Europa a les darreries del segle XVIII. Actualment encara es conserven quatre molins paperers que funcionaren al municipi: Can d'en Pont, el Molí Vell, Cal Serra i la Fabrica Nova. El primer, tot i que no es

Can d'en Pont

conserva el molí, encara és ben visible i fruit d'una restauració (encara no acabada) l'antic mirador del complex. El Molí Vell, pràcticament només en restes alguns elements visibles, com l'antic rec o la bassa, ja que l'edifici fou transformat malauradament per a altres usos. Cal

Serra, serà i gràcies als seus propietaris, com l'única edificació que continuarà la seva activitat vinculada al paper degut la imminent tornada de l'activitat. Finalment la Fàbrica Nova, fruit del seu abandó, ha iniciat fa anys un procés de decadència que s'hauria d'intentar revertir. Constituïa un gran complex amb l'edifici primitiu i altres cossos afegits posteriorment, on solament es conserva en un bon estat de conservació la coneguda "Numància", que actualment són habitatges al nucli de Can Bou, però tal i com es pot observar, conserva la seva estructura externa de mirador.

Vista interior de Santa Càndia

Castells i esglésies. Al nucli d'Orpí hi trobem dos elements destacats del patrimoni cultural del municipi: El Castell d'Orpí que conserva actualment una torre poligonal, ben restaurada, integrada en un gran casalot, ara habilitat com a restaurant i allotjament rural. A tocar, hi trobem l'església de Sant Miquel, una bonica església d'origen romànic (tal i com es pot observar en l'absis), i modificada al

segle XVII amb atributs barrocs. L'entorn més immediat ha estat urbanitzat i facilita el passeig per aquest indret on només es poden contemplar aquests elements sinó també les vistes de la part baixa del municipi.

Al sud d'aquests, travessant la riera de Carme, trobem l'església de Santa Càndia, que ubica en el nucli del mateix nom. Fou restaurada l'any 1985, i és un exponent del gòtic tardà al municipi. Cal esmentar que abans de l'any 1936 estava decorada per diversos retaules que en gran part foren cremats, però els que es van poden salvar, es troben custodiats al Museu Diocesà de Barcelona i a la Parròquia de Carme.

En general cal destacar el bon estat de conservació d'aquesta arquitectura singular d'Orpí.

Arquitectura popular. Possiblement siguin els elements més nombrosos del municipi, com segurament passi a la majoria de municipis d'interior del país, vinculats a activitats econòmiques del passat en el món rural. Començarem parlant de les barraques de vinya, que si ho comparem amb municipis de l'entorn com Carme o la Torre de Claramunt, no són tan

Barraca de vinya pròxima a Cal Bufó

nombroses com en aquests. Tot i això, en podem trobar forces, moltes d'elles en un estat de conservació millorable tant en la vessant arquitectònica com en la de l'entorn. Les barraques localitzades són principalment de planta circular i integrades al marge. No totes les zones del

municipi s'hi conserven, i les podem trobar principalment a la zona de Feixes, i els camps situats entre Cal Bufó, Cal Cintent i la Pedrera. També se'n localitzen a la zona nord-est entre Can Bou i Collbàs.

Trobem també construccions més modernes que les barraques, però també singulars. Són les anomenades cabanes o casetes de teula, que es caracteritzen per la coberta a una vessant i d'una sola planta. La majoria que hem trobat pel municipi es troben en un estat de conservació de deficient.

Altres elements d'aquesta tipologia són pous, que els trobem principalment per la zona de Cal Poch i Feixes.

Finalment, ens agradaria destacar un element singular, situat passat Cal Soteres direcció nord. Es tracta d'un Albelló, o també anomenat antigament claveguera. Es tracta d'una construcció que servia per desguassar l'aigua de la pluja en zones en pendent, per tal que aquesta no inundés el camp. És important, per què els més de 100 mapes de patrimoni cultural de la demarcació de Barcelona, en cap s'hi ha inventariat.

Albelló pròxim a Cal Soteres

Arquitectura de l'aigua. La riera de Carme articula el municipi d'oest a est i és un part important dins l'evolució històrica del municipi. Són bastants els testimonis patrimonials que hi trobem i amb diferents finalitats: diferents ponts per creuar-la, rescloses per al desviament de

Antic pont entre Santa Càndia i Cal Palet

les seves aigües cap als canals de rec que portaven l'aigua a hortes i molins. Tot i que no formen part de la pròpia riera de Carme, però sí de barrancs que hi menen, cal destacar també les restes d'un antic pont que salvava el desnivell de la Rasa Fonda en el tram de l'antic camí de Santa Càndia a Cal Palet.

Finalment cal fer esment de les infraestructures creades per a la distribució d'aigua potable que es van crear a Can Bou (Aigües Artés) i a Santa Càndia (Aigües Santa Càndia) per a dur aigua potable a Igualada i a altres indrets de la comarca.

En aquest punt, també volem fer esment d'algunes de les fonts més singulars que hem trobat al municipi com són la font de la Teula i la font Bertrana. La primera es troba a l'interior del

bosc de ribera a tocar de la riera de Carme i presenta una arquitectura senzilla de caire popular, però de gran bellesa. La segona es troba en una zona boscosa a la zona de Feixes i està formada per la pròpia font i un safareig.

Jaciments arqueològics. Aquesta categoria inclou principalment tots els béns de la Carta Arqueològica i algunes masies que degut al seu estat de conservació quasi en ruïnes s'han inclòs en aquest apartat. La majoria d'aquests jaciments no entren el concepte clàssic que entenem com a tal, amb estructures visibles, sinó són àrees on majoritàriament s'hi ha trobat materials en

Paisatge característic d'un jaciment del terme.

superfície. Es troben situades a l'entorn de la carretera BV – 2131 en tot el seu recorregut des del desviament de Santa Càndia fins al límit municipal amb Santa Maria de Miralles i Santa Margarida de Montbui. Aquests es troben pràcticament integrats en la vegetació dels boscos o camps de conreu.

Cal fer esment però de l'església de Santa Càndia, on al seu interior és van trobar sitges possiblement d'origen ibèric i reutilitzades a l'Alta Edat Mitjana.

Patrimoni Pre-Industrial. Orpí havia estat una zona important en la producció de calç, i això encara és ben visible per les restes que queden pel municipi en forma de forns de calç i situats sobretots a la zona d'Orpí a Feixes. Els més característics i primitius són els de forma circular, però també en podem trobar de més moderns com els situats en el camí d'Orpí a Can Virella.

Forn de Calç pròxim a Orpí.

S'utilitzaven principalment com a material de construcció de les cases de la zona, però també per la indústria de la pell d'Igualada.

Volem remarcar, que tot i conèixer que també era una zona de carboneres, no n'hem pogut localitzar cap possiblement per la senzillesa d'aquestes construccions i per la vegetació abundant que hi ha als boscos del municipi.

Nuclis. Els nuclis de població que hi trobem al municipi són: Can Bou, les Escodines, Orpí i Santa Càndia. Exceptuant Can Bou, són de petites dimensions i amb bastants diferències entre ells. Can Bou presenta una estructura urbana a l'entorn de la Plaça Sant Jordi, i els seus edificis són força senzills i amb atributs força moderns, desvirtuats de la seva estètica inicial. Es tracta d'una trama urbana formada al voltant d'una masia inicial anomenada Puigdendela i que va

evolucionar amb la construcció de noves cases durant la puixança industrial del municipi al segle XIX, convertint-se en un barri industrial. Actualment hi concentra els serveis municipals. Les Escodines, a tocar del terme de Carme, no presenta cap element d'interès patrimonial, i representa una agrupació de cases de nova construcció i una fàbrica de paper moderna.

Orpí és considerat com a nucli recentment, i pràcticament només hi trobem l'antiga torre del

Nucli de Santa Càndia.

castell, edificis adossats aquest, i l'església de Sant Miquel.

Santa Càndia, és un petit nucli a l'entorn de l'església amb edificis al seu entorn. En aquest indret hi ha documentat el mas de Santa Cana (segle XVI), però no hem pogut esbrinar si era l'embrió d'alguns dels edificis actuals. La

casa més interessant és la del Morej, amb dos cossos de grans dimensions, un dels quals s'està restaurant per a usos turístics.

Patrimoni moble. No s'han trobat molts elements d'aquestes característiques al municipi. Les causes les trobem en primer lloc per les dimensions dels municipis. En segon lloc tot i el caire rural i amb nombroses masies, s'han pogut detectar pocs elements més enllà d'algunes premses de vi, o col·leccions d'estrís del camp en algunes masies, però que els propietaris no han volgut incloure en l'inventari. Cal fer esment de diferents elements singulars que trobem a l'antiga era de Can Riba, amb un safareig de pedra i una embaladora de palla. Aquesta embaladora de palla té la singularitat en el seu gran tamany, que impossibilitava el seu trasllat. La majoria de les embaladores, eren mòbils.

Embaladora de palla a Can Riba

Els elements més interessants, i que representen un dels actius patrimonials més importants del municipi, són les taules dels antics retaules de Santa Càndia i que es troben al Museu Diocesà de Barcelona i a la Rectoria de Carme. Al Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia, s'hi conserven els materials arqueològics dels jaciments i l'antiga creu de terme que s'ubicava a l'inici del camí a Santa Càndia.

Patrimoni documental. Està format per fons documentals i fons d'imatges. Els fons documentals els trobem representats per la documentació que es conserva a l'Arxiu Municipal d'Orpí, que actualment està sent ordenat i classificat per tècnics de la Diputació de Barcelona, la documentació a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, i finalment per la que es troba a l'Arxiu Diocesà

de Barcelona referent a la Parròquia de Sant Miquel, i que en els pròxims anys es dipositarà a l'Arxiu Diocesà de Sant Feliu. A la Biblioteca Nacional de Catalunya es poden trobar alguns exemplars dels Goigs de Santa Càndia.

El fons d'imatges són el municipal, i el que es troba a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia.

Patrimoni immaterial. Està constituït principalment per la Festa Major del municipi, el conegut Aplec de les Bresques i la llegenda del Pi de les pinyes d'or. Voldríem fer esment als pocs registres inventariats en aquest àmbit, que és fruit possiblement de la despoblació que viu el municipi des de fa dècades, i que ha fet perdre algunes tradicions que abans es realitzaven, com podrien ser les caramelles.

Aplec de les Bresques

Patrimoni natural. És un dels punts forts del municipi, i s'articula principalment a l'entorn de la riera de Carme. La pròpia riera es troba protegida dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), i engloba dins d'ella diferents gorgs per salvar el desnivell que hi ha. Són molt apreciats per fer barranquisme i a l'estiu per als banyistes. La riera de Carme forma part de l'anomenat Aqüífer Carme-Capellades que subministra aigua a gran part de l'Anoia i de l'Alt Penedès.

Pèlag del Diable

A tocar de Cal Cundo, hi ha un dels pollancrecs més alts de Catalunya, amb quasi 40 metres d'alçada.

3. Bibliografia

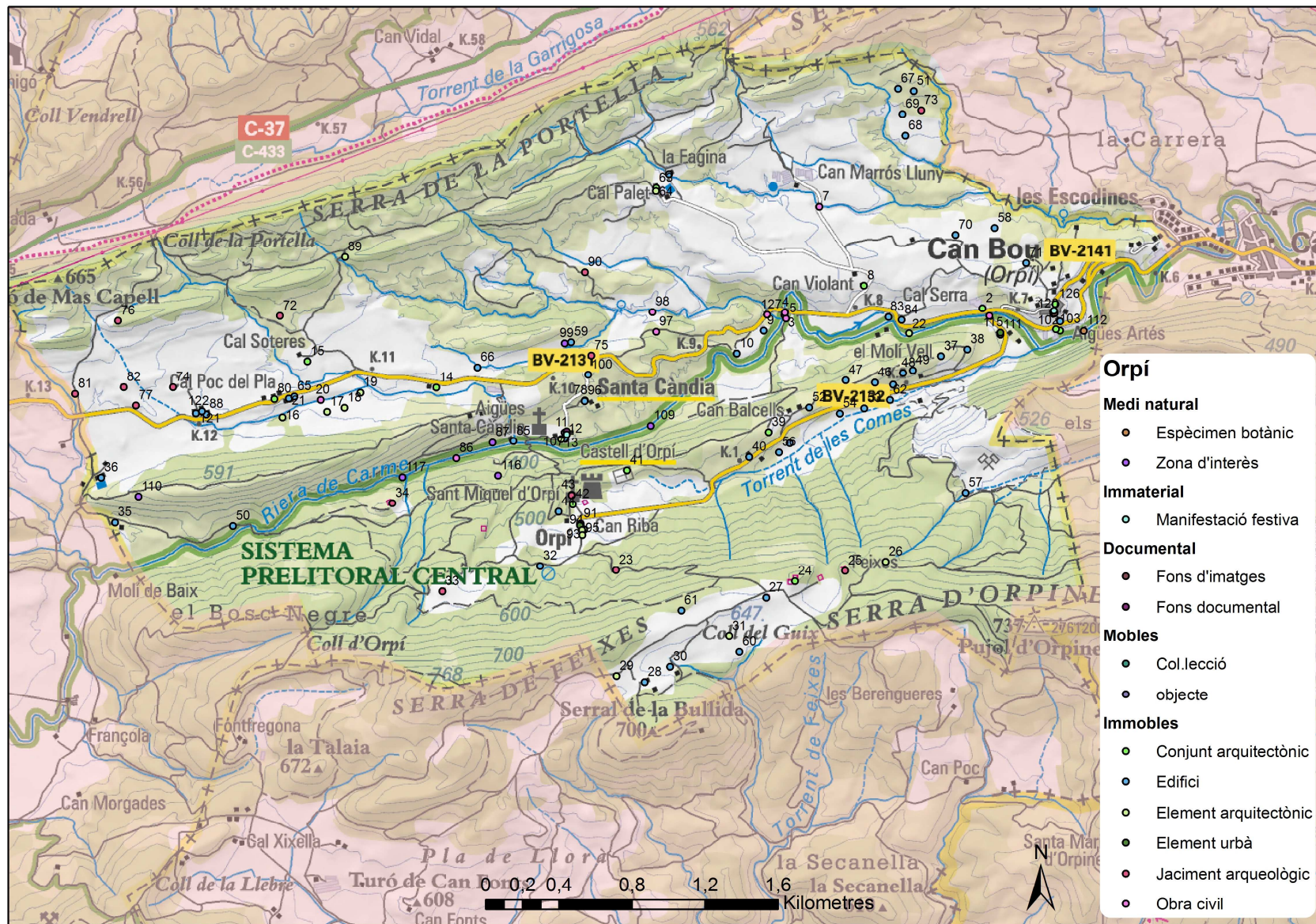
- AA.VV. (1992). Catalunya Romànica. Vol. XIX. L'Anoia. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana.
- BENEITO, A.; BORRÀS, J. (1983).- ' Dades per al coneixement d'una interessant cavitat (Cova de la Sensada)'. Sota Terra (4): 4-5. GES ' CM Barcelonès.
- BISBAL, M.A.; MIRET, M.T; MONCUNILL, C. (2001). Els goigs a la comarca de l'Anoia. Fundació Salvador Vives.
- BOFARULL, M. (2002). Orígens dels noms geogràfics de Catalunya: pobles, rius i muntanyes. Cossetània Edicions.
- CLOSA I CORTADA, ESTER (2012). Els Valors artístics, arquitectònics i constructius de la masia. Treball final de grau -- Universitat Politècnica de Catalunya. Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona. Departament de Composició Arquitectònica.
- DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2011). Cens d'Arxius de la comarca de l'Anoia.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (n.d): Inventari de Ponts i Pontons, (consulta: 2014).
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (n.d): Arxiu General de la Diputació de Barcelona. Obtinguda al 2014.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. "Església de Santa Càndia d'Orpí, Anoia, (I fase)". Arrel. 9.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. ÀREA DE CULTURA. "Memòria 1983. 1380-1980. Sis segles de protecció del patrimoni arquitectònic". Catalunya.
- EMPRESA AIGÜES ARTÉS, catàleg: 100 anys d'aigües Artés
- ENRICH, F. MIRET, T. VICH, I. (2006) Pedra seca a l'Anoia. Carme. Orpí. La Pobra de Claramunt. La Torre de Claramunt
- GUTIÉRREZ POCH, Miquel (1999): Full a full. La indústria paperera de l'Anoia (1700-1998): Continuitat i modernitat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.

- INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC DE CATALUNYA. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE CATALUNYA: ORPÍ. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
- INVENTARI DEL PATRIMONI ARTÍSTIC DEL MUSEU DIOCESÀ DE BARCELONA
- INVENTARI DEL PATRIMONI INDUSTRIAL DE CATALUNYA. Inventari 16. Edificis industrials.
- JORBA I SERRA, Xavier. Pintors i escultors de retaules anoiencs, segles XVI i XVII (segona part). Revista d'Igualada . núm. 30, Anoia, desembre de 2008
- LÓPEZ MULLOR, A. (1984): Memòria de les excavacions realitzades a l'església de Santa Càndida d'Orpí. Mem. Núm.: 222
- MARTÍN I VILASECA, F.; PREIXENS I LLEVADOT, J. (2005). Les construccions de pedra seca. Lleida: Pagès editors.
- MARTÍNEZ, M. (2010). Arquitectura rural. Un patrimoni cultural oblidat. (l'exemple de la Conca de Barberà)Valls: Edicions Cossetània.
- MONTORIOL, J.; ANDRÉS, O. (1961).- 'Estudio de una cavidad de origen quimioclástico'. Noticias y comunicaciones del Instituto Geológico y Minero de España (61): 235-244. Madrid.
- MORA, J. (coord.) (2001). Les cabanes i els marges: 1r Curset d'Estiu sobre Arquitectura Popular, Segarra-Urgell, del 7 a l'11 d'agost de 2000. Cervera: Associació Amics de l'Arquitectura Popular.
- MORA, J. (coord.) (2003). L'arquitectura dels oficis: 3r Curset d'Estiu d'Arquitectura Popular, Segarra-Urgell, del 5 al 9 d'agost de 2002. Ed. Pagès, Lleida 2003
- NORMES SUBSIDIÀRIES DE PLANEJAMENT D'ORPÍ. Aprovades 16/10/1996
- REBOLLAR MARTÍ, MARTA (2014). La qualitat de l'aigua de la Riera de Carme. Treball de recerca sense publicar.
- ROCA CATALÀ, P. (1976) "Orpí" a Castells Catalans. Vol.V. Ed. Dalmau.
- SEGUÉS I PEÑA, E., Memòria d'intervenció arqueològica a l'església i rectoria de Sant Miquel d'Orpí (Orpí, Anoia). Camp de treball d'arqueologia. nº reg. 7880
- TORRAS, Josep M. (1993): La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els "qüestionaris" de Francisco de Zamora. Biblioteca Abat Oliba, 122. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.

- TORRAS I RIBÉ, J(1991). Història de l'Anoia. Vol II (pàg 235-251). Manresa : Edicions Selectes.
- TORRAS I RIBÉ J (1979). La revolució industrial a la comarca d'Anoia. Rafael Dalmau Editor, Col·lecció Episodis de la Historia
- TORRAS I RIBÉ J (1984). Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat. Miscellanea Aqualatensia, núm2.
- VALLS, ANNA. Treballs de seguiment historiogràfic del municipi d'Orpí (sense publicar).

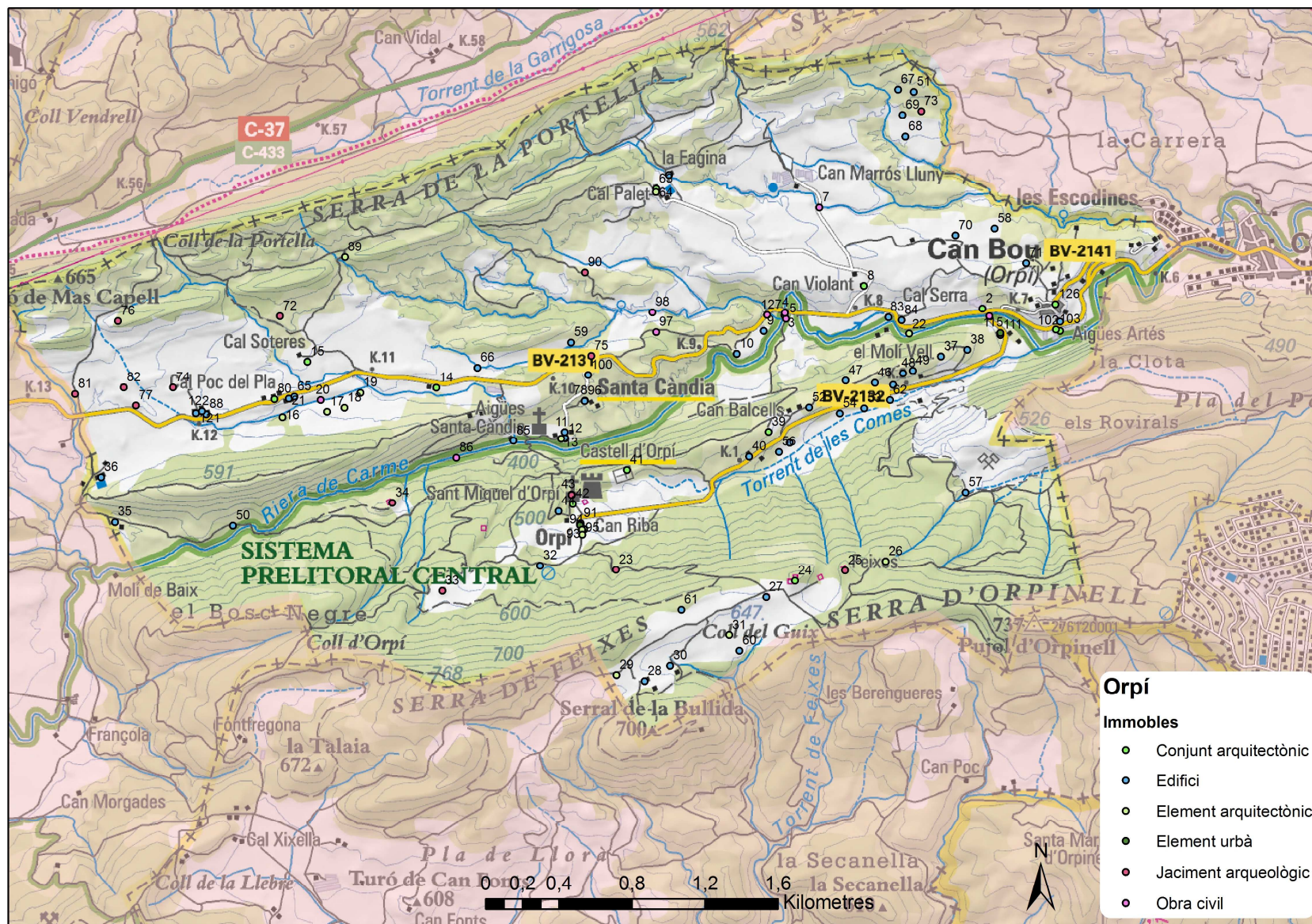
Annex Cartogràfic

Mapa del municipi d'Orpí. Tots els elements.

Mapa del municipi d'Orpí. Patrimoni immoble.

MAPA DE PATRIMONI CULTURAL D'ORPÍ 2014

Mapa del municipi d'Orpí. Patrimoni immaterial, documental, natural i moble.

